

Provinciale Staten

Notulen van 10 juli 2015

(vastgesteld tijdens de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op
25 september 2015)

1. Opening en berichten van verhindering.....	1
2. Mededelingen.....	1
3. Vaststellen agenda.....	1
4. Ingekomen stukken.....	1
5. Brief van de statenfracties van CDA, VVD, SGP en PvdA van 3 juli 2015 met het coalitie-akkoord 2015-2019, "Krachten Bundelen".....	1
6. Ingekomen stukken GS en CvdK.....	1
7. Brief van de CvdK over integriteit.....	1
8. Benoeming en beëdiging gedeputeerden.....	1
9. Benoeming en beëdiging nieuwe Statenleden.....	4
10. Hamerstuk.....	5
11. Statenvoorstel Aanbevelingen tijdelijke onderzoekscommissie Sloeweg..... (SGR-10)	5
12. Debat over het coalitie-akkoord 2015-2019.....	5
13. Vragensessie.....	22
14. Moties niet behorend bij een agendapunt.....	22
15. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd.....	22
16. Sluiting.....	22

**Zesde vergadering
van de
Provinciale Staten van Zeeland
(Zittingsperiode 2015-2019)**

vrijdag, 10 juli 2015

Voorzitter: de heer drs. J.M.M. Polman,
commissaris van de Koning in Zeeland.

Bij de aanvang van deze vergadering zijn aanwezig de leden F. Babijn, C.L.M. van den Berge, C. van Beveren, C.W. Bierens, J. Boerjan, ing. J.J. van Burg MSc, P. van Dijk, A.I.G. Dorst, mr. A. Evertz, drs. M.J. Faasse, mr. H.J. van Geesbergen, A.J. Geluk, dr. T. van Gent, drs. ing. R.M. Haaze, J.A.M. van Hertum MA, J.L. Kool-Blokland, C.V.A. Kooman, A.J. van der Maas, P.C.A. de Milliano-van den Hemel, M.A. Otte BSc, J.R. Oudeman, A. Pijpelink, drs. B.J. de Reu, G.D. Roeland, drs. R. Ruissen, mr. ing. R.A.J. Schonis, C.M.M. Schönknecht-Vermeulen, G.W.A. Temmink, R. van Tilborg, G. van Unen, drs. J. van de Velde, A.G.M. Veraart MA, J.H. Verburg, R.A. Viergever, M.A. van 't Westeinde, W. Willemse en R.L.J.M. de Wit, te zamen 37 leden, alsmede de heer drs. P. Joosse, griffier der Staten.

Tijdens deze vergadering worden tot lid van het college van Gedeputeerde Staten benoemd: de leden A.J. van der Maas, drs. B.J. de Reu en C.M.M. Schönknecht-Vermeulen, en de heer J. de Bat.

In de vacatures, ontstaan door de benoeming tot lid van het college van Gedeputeerde Staten van de leden Van der Maas, De Reu en Schönknecht-Vermeulen, wordt voorzien door de benoeming tot lid van Provinciale Staten van mevrouw ir. N. Heerkens en de heren dr. A.M.M. van Haperen en ing. J.L. de Visser.

1. Opening en berichten van verhindering

Opening: 09.45 uur.

De **voorzitter**. Leden van Provinciale en Gedeputeerde Staten, medewerkers van de griffie en van de ambtelijke organisatie, belangstellenden op de publieke tribune, vertegenwoordigers van de

media en degenen die ons thuis via internet volgen, hartelijk welkom bij deze vergadering van Provinciale Staten. Op de tribune zien wij vele vrienden en familieleden van de kandidaat college-statenleden. Ook zij zijn van harte welkom.

Bericht van verhindering is ingekomen van de leden Van Veen-de Rechter en Tuinder.

2. Mededelingen

De **voorzitter**. Er is vandaag sprake van een bijzondere statenvergadering, waarin de verkiezing van de leden van het nieuwe college van Gedeputeerde Staten centraal zal staan. Daarnaast zullen nieuwe statenleden worden benoemd. Voorts is er gelegenheid om met elkaar te praten over het coalitie-akkoord dat door een aantal partijen is voorbereid, met betrokkenheid van velen.

3. Vaststellen agenda

De agenda wordt vastgesteld.

4. Ingekomen stukken

5. Brief van de statenfracties van CDA, VVD, SGP en PvdA van 3 juli 2015 met het coalitie-akkoord 2015-2019, "Krachten Bundelen"

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij het debat over het coalitie-akkoord.

6. Ingekomen stukken GS en CvdK

7. Brief van de CvdK over integriteit.

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de benoeming en beëdiging van de gedeputeerden.

8. Benoeming en beëdiging gedeputeerden

De **voorzitter**. Dames en heren. Zoals u weet hebben vier partijen een akkoord bereikt over de vorming van een nieuw college van Gedeputeerde Staten. Ik vraag de voorzitters van de desbetreffende fracties om de kandidaat-gedeputeerden te presenteren. De vier kandidaten, Jo-Annes de Bat, Harry van der Maas, Ben de Reu en Carla Schönknecht, vraag ik om alvast achter de tafel van het college plaats te nemen. Na de presentatie van de kandidaten is er voor de Staten de gelegenheid om desgewenst vragen te stellen aan de fractievoorzitters of aan de kandidaten.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. Onze CDA-kandidaat-gedeputeerde haalt zijn energie uit zijn contacten met mensen. Aan die energie ontbreekt het nooit. Het is een echte multitasker die het liefst staande vergadert. Zijn telefoon kan hij niet missen, om te bellen en om bereikbaar te zijn, maar ook om het actuele nieuws te vernemen via media, facebook en twitter, en om zijn activiteiten te delen. Communicatie en promotie zijn dan ook portefeuilles die prima passen bij onze kandidaat.

Hij compenseert zijn stil-zitten door te gaan hardlopen en fietsen en neemt jaarlijks deel aan de Ride for the Roses. Ook wat voetbal betreft is hij actief en elke week te vinden op een voetbalveld in Zeeland. Het is dus niet vreemd dat sport een onderdeel is van zijn portefeuille.

In het weekend gaat hij graag naar zijn ouders op de boerderij waar hij in de zomer ook af en toe meehelpt. Hij kan het niet laten om bij een agrarisch werkbezoek een rondje op de tractor te rijden; landbouw hoort bij hem én bij het CDA.

Hij gaat graag naar buiten want daar hoor je wat er leeft, zo zegt hij. Hij gaat voor het algemeen belang, is oplossingsgericht en creatief, streeft naar efficiency en is sober; een glaasje fris en een bitterbal zijn genoeg. De financiën kunnen aan hem worden toevertrouwd.

Voorzitter. Onze kandidaat is Jo-Annes de Bat, 35 jaar jong, als boerenzoon geboren en getogen in Zeeland. Tijdens en na zijn studiebestuurskunde in Rotterdam was hij medewerker van de CDA-statenfractie. Vervolgens heeft hij de Goese gemeenteraad versterkt, waar hij de laatste vijf jaar wethouder was. Hij is trots op zijn gezin. Met zijn vrouw en zijn twee zoontjes woont hij in Kloetinge.

Deze nieuwe uitdaging is onverwacht op het pad van Jo-Annes gekomen. Wij hebben alle vertrouwen in een plezierige samenwerking in de komende periode en wensen hem bij de uitoefening van zijn functie heel veel succes en geluk toe.

De **voorzitter**. Ik constateer dat er geen behoefte bestaat aan het stellen van vragen.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, collega's, familieleden van kandidaten. De VVD-fractie draagt Carla Schönknecht voor als gedeputeerde van de provincie Zeeland, hetgeen voor niemand een verrassing zal zijn. Ik deed dit tweeënhalf jaar geleden óók, zij het onder heel andere omstandigheden. Het verschil tussen toen en nu is dat Carla inmiddels ruime ervaring heeft opgedaan als gedeputeerde, met stevige portefeuilles en enkele lastige dossiers. Als voorbeeld noem ik de PAS, de programmatische aanpak stikstof. Aanvankelijk leek het erop dat Zeeland economisch op slot zou gaan maar door haar inzet en tactisch opereren in het land is Zeeland er goed uitgekomen en is er ontwikkelingsruimte in alle economische sectoren.

Nogmaals, het waren enkele lastige dossiers, en dat in een soms ook turbulente periode. Naar onze bescheiden mening heeft Carla het goed gedaan en heeft zij de Zeeuwse belangen prima gediend, op basis van grote dossierkennis, tomeloze inzet, tactisch opereren, vastberaden, met open vizier en respect voor anderen, waaronder niet in de laatste plaats onze Staten.

Carla kan ook heel goed met mensen omgaan. Ze is helder en open, kan heel direct zijn, maar ook charmant. Kortom, je weet wat je aan haar hebt en aan ambitie voor de nieuwe bestuursperiode ontbreekt het haar niet. Voorts is uit onderzoek gebleken dat op haar integriteit niets valt aan te merken.

Voorzitter, wij menen dat Carla in het nieuwe college van GS een goede teamspeler kan zijn. Over haar vrouw-zijn mocht ik het niet hebben, en daar zult u mij dan ook niet over horen, nu. Daarmee is aangegeven dat zij een stevige invloed heeft binnen onze fractie.

Samenvattend draag ik namens de VVD-fractie Carla Schönknecht opnieuw, graag, als gedeputeerde voor. Ik hoop dat zij wederom op brede steun van de Staten mag rekenen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat geen behoefte bestaat aan het stellen van vragen.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik heb even gearzeld... Zou ik nu zelf een gedeputeerde voordragen of dat vragen aan de voorzitter van de CDA-fractie die heel goed kan zien welke kwaliteiten iemand heeft en of iemand in aanmerking kan komen voor deze functie? Ik heb besloten om het toch maar zelf te doen.

Ik draag vandaag Harry van der Maas voor, een Zeeuw, een échte Zeeuw, een gedreven mens en intelligent, veel intelligenter nog dan ik. Acht jaar is hij een gedegen volksvertegenwoordiger geweest, maar toch is hij niet echt een volksvertegenwoordiger. Dat is hem niet zozeer op het lijf geschreven. Veel meer is hij een bestuurder, hetgeen hij ook heeft getoond in de functies die hij

heeft uitgeoefend. Ik ga dat nu niet allemaal voordragen. Het is bekend dat hij in het onderwijs werkzaam is geweest, maar wat velen wellicht niet weten is dat Harry ook grensoverschrijdend bezig is geweest. Op het terrein van ontwikkelingssamenwerking en -hulp heeft hij vier jaar lang gezondheidszorg- en onderwijsprojecten aangestuurd in ontwikkelingslanden.

Harry is iemand die zich dossiers snel eigen kan maken. Daarbij gaat het niet alleen om de inhoud daarvan, maar ook om het ontwikkelen van een visie. Hij gaat voor de inhoud. Wat zijn portefeuilles betreft noem ik allereerst de verbindingen. Harry is een man van de verbindingen. Vandaar dat het niet vreemd is dat hij heeft gekozen voor mobiliteit, infrastructuur en openbaar vervoer. Dat past bij het hart dat hij heeft voor verbindingen; er is op deze terreinen veel te doen en dat kan hem worden toevertrouwd.

Vervolgens noem ik de kenniseconomie, Campus Zeeland en onderwijs. Al jaren heeft het onderwijs zijn hart en daaraan kan hij nu op een andere manier, in een andere positie, invulling geven. Ook de leefbaarheid in Zeeland heeft zijn hart, Zeeland en de Zeeuwse samenleving.

Vervolgens noem ik nog enkele aspecten van zijn persoonlijkheid. Ik zou er meer kunnen noemen, voorzitter; het is geen limitatieve opsomming. Het gaat om een krachtige persoonlijkheid, een aardig mens, maar ook is hij resoluut, eerlijk en evenwichtig. Dat hij nauwgezet is, is ook in zijn andere functies gebleken. Daarnaast is hij ook sociaal. Voorzitter: krachtig, aardig, resoluut, eerlijk, nauwgezet en sociaal. Ik heb een ezelsbruggetje voor u om het te kunnen onthouden: denkt u maar aan Karens; dan weet u ook meteen de naam van zijn vrouw.

Voorzitter. Mijn fractie draagt Harry van der Maas voor en ik onderstreep dat mijn fractie er alle vertrouwen in heeft dat hij dit werk op een gedreven en goede wijze zal gaan doen.

De voorzitter. Ik constateer dat er geen behoefte bestaat aan het stellen van vragen.

Mevrouw **Evertz** (PvdA). Voorzitter. Mijn fractie stelt Ben de Reu voor als kandidaat-gedeputeerde. Hij was al in de voorgaande statenperiode lid van het college van Gedeputeerde Staten. Onder zijn gedeputeerdeschap kwam de Tour de France naar Zeeland. Afgelopen zondag was er een gedenkwaardige etappe van Utrecht naar het Zeeuwse, naar Neeltje Jans. De wind deed het peloton splijten en creëerde chaos, en een regenbui gooide bijna roet in het eten, maar er was sprake van een prachtige finish op zee. Zeeland mocht en mag gezien worden.

Voorzitter. Neeltje Jans is een van de technische hoogstandjes op het gebied van de waterveiligheid. Water en waterveiligheid worden

onderdelen van de portefeuille van de heer De Reu. Gelet op zijn netwerk in Den Haag, Vlaanderen en Brussel kan deze portefeuille beslist aan hem worden toevertrouwd. Ook de grensoverschrijdende samenwerking is bij hem, door zijn ruime netwerk in Vlaanderen en Brussel, in vertrouwde handen.

Mijn fractie heeft zich altijd intensief beziggehouden met de gezondheidszorg in Zeeland. Zo is er het vorige jaar een zorgverkenner aangesteld. De PvdA-fractie is blij dat de heer De Reu de gezondheidszorg tot zijn portefeuille mag gaan rekenen. De biobased economy had hij al in zijn portefeuille. Met zijn ruime ervaring op energiegebied moeten milieu en energie bij hem in goede handen zijn.

Voorzitter. De heer De Reu is een ervaren bestuurder die als persoon past binnen het team van GS-leden. Mijn fractie heeft er alle vertrouwen in dat hij als gedeputeerde naar behoren zal functioneren en stelt hem dan ook voor als kandidaat-gedeputeerde voor de volgende bestuursperiode.

De voorzitter. Ik constateer dat er geen behoefte bestaat aan het stellen van vragen.

Het is in formele zin dat ik thans de vraag stel of er nog andere kandidaten voor het lidmaatschap van GS worden voorgedragen. Ik constateer dat dat niet het geval is.

Vervolgens constateer ik dat voor het eerst in onze provincie gebruik is gemaakt van de mogelijkheid om het onderwerp integriteit centraal te stellen bij de voorbereiding van deze verkiezings- en benoemingsprocedure. De Staten zijn hierover per brief geïnformeerd. Ik denk dat het een goede zaak is dat wij dit hebben gedaan. Daarmee zeg ik niet dat er sprake moet zijn van een zoektocht naar zaken die niet kunnen. Het gaat vooral om een bewustwordingsproces waarbij men zich realiseert dat leden van PS en GS publieke ambten bekleden en zich bewust dienen te zijn van de belangen die er spelen. Ik heb er veel waardering voor dat allen hieraan hebben meegewerkt.

Voorts zijn er natuurlijk verklaringen omtrent gedrag afgegeven en is nagegaan of de kandidaten voldoen aan de eis van het Nederlanderschap, hetgeen het geval is. Tevens is nagegaan --dit is niet het minst belangrijke aspect-- of zij ingezetenen zijn van onze mooie provincie Zeeland, en ook dat is het geval. Je kunt het niet altijd aan het uiterlijk aflezen, maar ze hebben allemaal minimaal de leeftijd van 18 jaar bereikt, en ze zijn geen van allen uitgesloten van het kiesrecht.

Daarmee constateer ik in formele zin dat alles in orde is bevonden, zodat de voorgedragen kandidaten kunnen worden benoemd tot gedeputeerde. Voordat wij dat kunnen gaan doen, stel ik een stembureau in. Als leden daarvan benoem ik de leden Van Unen (voorzitter) en De Wit.

Ik geef thans de leden de gelegenheid om hun stem uit te brengen.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de stemmen zijn uitgebracht en verzoek de leden van het stembureau om hun werkzaamheden aan te vangen.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**. Het stembureau heeft zijn werkzaamheden verricht en een proces-verbaal aan mij overhandigd, waaruit blijkt dat de uitslag als volgt is. Er zijn 37 statenleden aanwezig. Zoals men weet hebben wij 39 statenleden, maar er zijn twee afwezig. Er zijn 37 geldige stemmen uitgebracht: de heer De Bat: 37 stemmen; de heer Van der Maas: 37 stemmen; de heer De Reu: 34 stemmen; mevrouw Schönknecht: 34 stemmen.

Ik constateer dat de vier kandidaten door de Staten zijn verkozen als lid van het college van Gedeputeerde Staten. Voor zij hun werkzaamheden ook formeel kunnen aanvangen, zullen zij de eed of de verklaring/belofte afleggen. Ik nodig hen uit om voor mij te komen staan.

De af te leggen eed luidt als volgt: Ik zweer dat ik, om tot gedeputeerde benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als gedeputeerde naar eer en geweten zal vervullen.

De eed wordt afgelegd door de heren De Bat en Van der Maas en door mevrouw Schönknecht-Vermeulen.

De **voorzitter**. De af te leggen verklaring/belofte luidt als volgt: Ik verklaar dat ik, om tot gedeputeerde benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en beloof dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten

zal nakomen en dat ik mijn plichten als gedeputeerde naar eer en geweten zal vervullen.

De verklaring/belofte wordt afgelegd door de heer De Reu.

De **voorzitter**. Ik feliciteer u allen van harte en ik wens u bij uw werk als gedeputeerde veel succes en plezier toe. Ik vertrouw op een goede samenwerking en ik heb er zin in om met elkaar een goed team te vormen voor het besturen van onze geweldige provincie. Nogmaals, van harte gefeliciteerd!

(applaus)

Als teken van het ware ambassadeursschap van onze provincie krijgt u van mij het fraaie Zeelandspeldje, vergezeld van een boeket. Proficiat!

9. Benoeming en beëdiging nieuwe Statenleden

De **voorzitter**. Door de benoeming van de nieuwe gedeputeerden zijn er in Provinciale Staten drie vacatures ontstaan. Conform de verkiezingsuitslag zullen deze vacatures worden opgevuld door mevrouw ir. N. Heerkens (VVD), de heer ing. J.L. de Visser (SGP) en de heer dr. A.M.M. van Haperen (PvdA).

Om deze leden formeel te kunnen toelaten tot de Staten stel ik een commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven in, bestaande uit de leden Verburg (voorzitter), Kooman en Willemse.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. De commissie heeft de geloofsbrieven van Anton van Haperen, Nicole Heerkens en Job de Visser onderzocht en in orde bevonden, zodat zij Provinciale Staten adviseert om hen toe te laten als lid van Provinciale Staten van Zeeland.

De **voorzitter**. Ik dank de commissie voor de door haar verrichte werkzaamheden en constateer dat de Staten zich kunnen verenigen met haar advies, zodat kan worden overgegaan tot de beëdiging van

de nieuwe statenleden. Ik verzoek hen naar voren te komen en voor mij te komen staan.

De af te leggen eed luidt als volgt: Ik zweer dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.

De eed wordt afgelegd door de heer De Visser

De **voorzitter**. De af te leggen verklaring/belofte luidt als volgt: Ik verklaar dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en beloof dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.

De verklaring/belofte wordt afgelegd door de heer Van Haperen en mevrouw Heerkens.

De **voorzitter**. Ik feliciteer u van harte met uw installatie als lid van onze Staten en wens u bij uw werk veel succes en plezier toe. Ook u overhandig ik, als teken van uw ambassadeurschap voor Zeeland, ons fraaie speldje met het wapen van Zeeland, vergezeld van een boeket.

(applaus)

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

10. Hamerstuk

11. Statenvoorstel Aanbevelingen tijdelijke onderzoekscommissie Sloeweg (SGR-10)

Dit voorstel wordt zonder discussie en zonder stemming aangenomen.

De voorzitter. Wij wensen deze commissie veel succes toe bij haar werkzaamheden.

12. Debat over het coalitie-akkoord 2015-2019

De **voorzitter**. Voor een toelichting op de totstandkoming van het coalitie-akkoord geef ik het woord aan de voorzitter van de grootste fractie, mevrouw De Milliano.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Voorzitter. De vorige week vrijdag, 3 juli, heb ik namens de coalitiepartijen het coalitie-akkoord aangeboden, onder de naam "Krachten Bundelen". Door middel van een filmpje, dat ook te vinden is op de website van de provincie, hebben wij ons akkoord beeldend gemaakt. Nadat de heer Bruinooge als informateur direct na de verkiezingsuitslag van 18 maart gesprekken had gevoerd met alle fracties, werd na de tweede ronde duidelijk dat de bestaande coalitiepartijen ook voor de volgende bestuursperiode aan een akkoord wilden werken. Onder leiding van Ton Verbree werd het formatieproces gestart met de vier fractievoorzitters en de vier beoogde gedeputeerden. Uiteraard zijn wij gedurende het hele proces vakkundig bijgestaan door medewerkers van de provincie.

Helaas moesten wij na 24 april pas op de plaats maken. Enkele weken later startten wij het onderhandelingsoverleg weer op. Mede dankzij de goede verhoudingen tussen de fracties hebben wij het akkoord, na vele uren overleg, tot een goed einde kunnen brengen.

Een belangrijk onderdeel van het proces zijn de gesprekken geweest die wij hebben gehad met alle niet-coalitie partijen, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. Dank voor deze contacten en input. Er ligt nu een akkoord dat zeer zorgvuldig tot stand is gekomen. De portefeuillevverdeling is afgestemd op de wensen van de fracties terwijl rekening is gehouden met de voorkeuren en de competenties van de gedeputeerden.

Namens de fracties van CDA, VVD, SGP en PvdA wil ik graag alle medewerkers bedanken die ons van de benodigde informatie hebben voorzien en het akkoord tekstueel en beeldend mogelijk hebben gemaakt. Bovendien dank ik de heer Eric Janse de Jonge, vandaag aanwezig, die het tweede gedeelte van het proces op vakkundige wijze heeft begeleid en afgerond.

Voorzitter, collega's. Wij hebben een intensieve en roerige periode achter de rug, maar nu kijken wij vooruit. Wij hopen met u allen de komende vier jaar onze krachten in het belang van Zeeland te bundelen.

De heer **Van Dijk** (PVV). Voorzitter. Mijn fractie heeft met belangstelling kennisgenomen van het coalitie-akkoord 2015-2019, met de naam "Krachten Bundelen". Het is een fraai boekwerk, opgevolgd met vele eveneens fraaie Zeeuwse foto's. Wij hebben vastgesteld dat er veel zaken in dit akkoord staan waarmee men het moeilijk oneens kan zijn.

Voorzitter. Het is een coalitie-akkoord met veel loffelijke voornemens die in de komende statenperiode zullen moeten worden vertaald in concrete beleidsvoorstellen. De PVV-fractie kijkt uit naar deze voorstellen en zal die op hun merites beoordelen. In principe zal onze houding positief zijn waar mogelijk, en kritisch waar nodig. Ook zullen er momenten zijn dat wij de degens zullen kruisen met GS. Wij zien dan uit naar een constructief debat en rekenen erop dat het nieuwe college van GS open zal staan voor argumenten.

Wij lezen tot ons genoegen, voorzitter, dat in het akkoord wordt gesteld dat het beleid er in de komende periode op is gericht om zich te beperken tot de kerntaken. De inzet op cultuur is verwoord in de Cultuurnota, maar die loopt eind 2016 af. Daarna volgt een algehele heroverweging, waarvan cultuur deel zal uitmaken. De PVV-fractie zal dit proces kritisch volgen, met haar verkiezingsprogramma als leidraad.

Een onderwerp ten aanzien waarvan het nieuwe college in aanvaring dreigt te komen met onze fractie, is de opcenten-MRB (motorrijtuigenbelasting). Voorzitter, zoals ik al de vorige week heb mogen melden, is dit voor de PVV een heel principiële zaak. Wat ons betreft worden deze opcenten opgeheven of, ten minste, fors verminderd. Andere opties zijn voor ons niet bespreekbaar.

Ook sprak ik de vorige week over de defiscalisering van de Westerscheldetunnel. In haar reactie daarop gaf gedeputeerde Schönknecht tot ons genoegen aan daarover met ons serieus te willen spreken. Voorzitter, wat ons betreft maken wij spoedig een afspraak.

De leefbaarheid vormt een belangrijke voorwaarde voor een goed woon- en vestigingsklimaat. De ontwikkelingen met betrekking tot de bevolkingssamenstelling en de schaalvergroting zetten de leefbaarheid onder druk. In het bijzonder in Zeeuws-Vlaanderen vraagt de bevolkingskrimp om goede begeleiding, maar ook in andere regio's in Zeeland verandert de bevolkingssamenstelling of neemt de bevolkingsomvang af. Mijn fractie vindt economische ontwikkeling, groei en innovatie buitengewoon belangrijk voor Zeeland, zoals wij al eerder hebben betoogd. Wij hebben te maken met vergrijzing en krimp. Om dit tegen te gaan, moeten er in ieder geval meer arbeidsplaatsen worden gecreëerd. De PVV-fractie is het met het college

eens dat Zeeland een provincie is waar het goed wonen, leven en recreëren is, maar dan moet er wél voldoende werk zijn omdat anders Zeeland verder leeg dreigt te lopen. In dit coalitie-akkoord vinden wij dit aspect wel terug, maar de inzet is ons inziens te mager. Een zwaardere inzet is, zo denken wij, noodzakelijk.

Voorzitter. Mijn fractie is absoluut niet gerust waar het gaat om de financiële toekomst van de provincie. De algemene reserve neemt af, van ruim 34 miljoen in 2015 naar 13,5 miljoen in 2019. Wij vertrouwen erop dat het nieuwe college de komende vier jaar er zijn best voor zal doen dat Zeeland weer trots kan zijn op zijn financiële positie.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Ik vind het de laatste tijd nogal saai hier, en daar heb ik het volgende op bedacht. Ik ga een aantal dingen zeggen waarmee de collegepartijen waarschijnlijk niet blij zijn, zodat zij erop reageren en dan ontstaat er misschien iets van een debat. Dan wordt het hier misschien wat levendiger...

Voorzitter. Ik wil het hebben over twee boekjes. Het ene noem ik "Tegen de wind in" --dat behoeft ik niet uit te leggen-- en het andere "Mee onder de snelbinders"; dat begrip komt in de loop van mijn verhaal terug. De overeenkomsten tussen beide boekjes zijn: verhoging van de opcenten-MRB, een potje voor de economie en heroverweging van de bijdragen aan gesubsidieerde instellingen. Als ik een culturele instelling was of "Zeeuws Archief" heette, zou ik mij nu al zorgen gaan maken. De SP-fractie vindt het verbazingwekkend dat weer voor deze, dezelfde manier wordt gekozen. Ook al worden er miljoenen uitgetrokken voor de Economische Agenda, in de komende periode van vier jaar zullen er netto minder banen en meer werklozen zijn. Wij doen hetzelfde kunstje weer opnieuw.

Er zijn ook verschillen, waar wij blij mee zijn. Verdwenen zijn het "Nucleaire Cluster" en de tweede kerncentrale. De WCT komen wij niet meer tegen, voorzitter, maar hoeveel heeft dit "dode paard" ons nu uiteindelijk gekost? Geen steun meer voor privéklinieken die onze ziekenhuizen uithollen.

Vervolgens een opmerking over de vorm, dus niet over de inhoud. Ik bedoel begrippen als "biobased economy", "agrofood", "assetmanagement", "zero based budgeting"... Daar is geen woord Zeeuws bij, voorzitter. Zouden wij kunnen afspreken dat, wanneer Staten of college zaken naar buiten brengen, dit wordt gedaan met een taal die de kiezers kunnen begrijpen? Het is leuk dat wij hier, onder elkaar, die termen begrijpen, maar wij moeten de afstand tot de kiezer verkleinen.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter....

Mevrouw **Van Unen** (SP). Het werkt!

De heer **Roeland** (SGP). Ik vraag mij af of mevrouw Van Unen het filmpje waarover eerder is gesproken, heeft gezien. Dat filmpje is van belang voor alle mensen die niet vakmatig met de provinciale politiek bezig zijn. Op een heldere, eenvoudige en evenwichtige wijze wordt daarin een buitengewoon goede samenvatting gegeven van de inhoud van het collegeprogramma. Ik neem aan, voorzitter, dat mevrouw Van Unen daar lof voor heeft.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik heb het filmpje gezien. Dat was inderdaad begrijpelijker, maar ook het coalitie-akkoord zelf is belangrijk. Het gaat mij erom dat, wanneer wij met onze stukken naar buiten treden en daar bepaalde termen in staan, tussen haakjes wordt aangegeven wat wij daarmee bedoelen en dat daarbij Nederlandse woorden worden gebruikt.

Voorzitter. Ik noem zaken waar de SP-fractie blij mee is. Het ecologisch bermbeheer komt weer terug. Dat is een goede zaak want dat was een domme bezuiniging. Het kost ons veel méér wanneer wij later de biodiversiteit weer moeten terugbrengen. Verder noem ik de revolverende fondsen, de zichzelf terugbetalende fondsen. Wij vinden het prima dat een bedrijf financieel wordt gestimuleerd en dat er op het moment dat men heeft bereikt wat men wilde bereiken, wordt terugbetaald. Ook zijn wij blij met het opstellen van een visie voor de detailhandel. Het MKB is immers in Zeeland een heel belangrijke werkgever.

Er zijn ook punten waarmee de SP-fractie niet blij is. Zo wordt de jaarlijkse reservering van twee miljoen voor de "afkoop" van de Westerscheldetunnel ingetrokken, waarmee de hoop op een sneller tolvrij maken van deze tunnel verloren gaat. Dat tolvrij maken zou pas écht een stimulering van de Zeeuwse economie zijn. Verder noem ik het weer privatiseren van de veerdienst en het doorgaan met het slopen van betaalbare woningen.

Voorzitter, deze zaken brengen mij bij de "snelbinders". Er is gesproken over samenwerking met de niet-coalitiepartijen. Van mij mag het gewoon "oppositie" blijven. De SP is geen partij die je even meeneemt onder je snelbinders om vervolgens je eigen weg te vervolgen. De SP, één van de winnaars van de verkiezingen, heeft de avond van de verkiezingen een hand uitgestoken, maar die hand is bruut weggeslagen. Het was schofferend, niet voor mij --ik heb een brede rug die wel wat kan hebben-- maar voor de kiezers van de SP die het signaal hebben afgegeven dat ze met Zeeland een andere kant op willen. Als men wil samenwerken met de SP, moet men zich verontschuldigen tegenover de kiezers van de SP. Als dat gebeurt, voorzitter, kunnen we samen

opfietsen en zullen we soms linksaf slaan om daarna weer de kant van de coalitiepartijen op te gaan. Dát is samenwerken, maar wij vragen ons echt af of de coalitie daartoe in staat is. Ik zou zeggen: het is aan ú om het te bewijzen.

Voorzitter. Ik wil ten slotte nog één ambitie, verwoord in het coalitie-akkoord, duiden. Men wil de fietsprovincie van Nederland worden. Als wij doorgaan met het openbaar vervoer nóg verder af te breken, worden we dat vanzelf...

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Eindelijk heeft ook Zeeland een coalitie-akkoord, "Krachten Bundelen". Het is een veelbelovende titel. Samenwerken is iets dat GroenLinks voorstaat. Echter, willen we in Zeeland kansen benutten, dan zullen we ook echt culturen moeten doorbreken. Dus niet meer "ieder voor zich", geen tegenstelling tussen coalitie en oppositie, geen eiland denken meer, niet meer besloten maar open, openstaan voor andere ideeën, duurzame innovaties en vooral ook: durven. Over vier jaar zullen wij dan weten of het bundelen van de krachten inderdaad heeft geleid tot het benutten van de kansen. Wordt Zeeland écht de schoonste provincie en in meerdere opzichten een voorbeeld?

Voorzitter. Mijn fractie heeft kennisgenomen van het coalitie-akkoord. Er zitten elementen in die kansen bieden voor een sterk, duurzaam Zeeland. Ik denk aan kernkwaliteiten als rust, ruimte, natuur en karakteristieke landschappen en aan het koesteren van kernen. Ook noem ik de verduurzaming van de economie, "biobased", sorry, mevrouw Van Unen. Het zijn allemaal zaken waarop al jaren door GroenLinks wordt ingezet.

Het zou mooi zijn, voorzitter, wanneer Zeeland straks de eerste provincie zou zijn waar de industrie volledig draait op duurzame, dus herwinbare energie. Zeeland heeft met wind, water, zon en getijden alle elementen voor duurzame energie, niet alleen om op te wekken maar ook om besparend te werken. Bovendien kan de kennis op dit terrein worden gedeeld en kunnen hiermee nieuwe banen worden gecreëerd. Daarom is mijn fractie zeer benieuwd naar de beantwoording van vragen die zijn gesteld door de CDA-fractie: hoe kan het nu toch dat de firma Verbrugge voor dit soort zaken niet in Zeeland terecht kan? Heeft men hier kansen laten lopen? Is het nieuwe college bereid om hiervan alsnog werk te maken?

Voorzitter. Ook de paragraaf over het onderwijs is veelbelovend, maar laten wij hierbij de basis niet vergeten. Ik doel op basisvoorzieningen als zorg en openbaar vervoer. Zeker voor een coalitie die de mens centraal stelt, zijn dit belangrijke elementen.

Daarmee komen we vanzelf bij onderdelen van het coalitie-akkoord waarmee GroenLinks minder gelukkig is. Ik geef enkele voorbeelden. Cultuur lijkt inderdaad een sector te zijn die fors

moet inleveren, evenals de gesubsidieerde instellingen, alsof die zomaar even extra inkomsten kunnen genereren. Welnu, wat dit betreft zal mijn fractie zich kritisch opstellen. Monumenten, musea, kenmerkende Zeeuwse verhalen, dans, muziek, sport, folklore, ze vormen toch óók kernkwaliteiten van Zeeland, net als de natuur? Voorzitter, ook daar moeten wij zuinig op zijn.

Van plannen met betrekking tot de hotspots moet GroenLinks evenmin iets hebben, maar dat was al bekend. Bij de behandeling van het Omgevingsplan hebben wij gezegd: handen af van de kustlijn.

Gaat het om de inrichting van de ruimte, dan zien wij er niets in om nog eens miljoenen te gaan steken in dure wegenprojecten door Midden-Zeeland. Bottlenecks als de Zeelandbrug of de sluizen, ontloop je tóch niet. Bovendien is besloten om erop in te zetten dat het vrachtverkeer en het snelverkeer via West-Brabant gaan. Dat ga je nu toch niet ineens veranderen? Dat geld kunnen wij beter inzetten voor andere zaken, zoals het openbaar vervoer en fietspaden. Verder vinden wij dat aandelen van de tunnel niet moet worden verkocht.

Voorzitter. Gesteld is dat de Oosterscheldevisie door de provincie wordt opgesteld. Echter, wij lezen ook dat Rijkswaterstaat de visie met betrekking tot de Westerschelde gaat opstellen. Waarom doen wij dat niet zélf?

Eén Zeeuws geluid in de richting van Den Haag en Brussel. Fantastisch, voorzitter; dat is iets waar GroenLinks altijd vóór is. Alleen, we moeten dan ook flinke stappen zetten in de regionale samenwerking, met waterschappen, met West-Brabant, met Zuid-Holland, met Vlaanderen. Daar kan wat ons betreft nog wel een tandje bij.

Nederland --het geldt ook voor Zeeland-- zou in Europa altijd het braafste jongetje of meisje van de klas zijn. Nou, voorzitter, GroenLinks kent wel een paar voorbeelden, waaruit blijkt dat wij juist achteraan lopen. Ik denk aan de CO₂-reductie. De milieuparagraaf in het coalitie-akkoord is wel érg karig geformuleerd, een halve pagina.

Dit coalitie-akkoord steunt op twee pijlers, zo hebben wij begrepen. De eerste spreekt ons zeker aan: gaan voor een gezond, gedegen financieel beleid. Dat moet, voorzitter, omdat wij de neergaande lijn moeten ombuigen. De tweede is het streven naar samenwerking. Nogmaals, GroenLinks ziet in dit coalitie-akkoord positieve elementen, maar ook genoeg vraagtekens. Daarom zullen wij straks elk voorstel op zijn merites beoordelen, constructief waar het kan en kritisch waar het moet.

Vervolgens, voorzitter, willen wij ons rechtstreeks tot het nieuwe college en alle overige fracties wenden, om na te gaan of het coalitie-akkoord op één punt wat concreter kan worden gemaakt én om te testen of inderdaad de

bereidheid bestaat om samen te werken. Daarom dien ik een motie in die erop is gericht om de klimaatdoelstelling aan te scherpen.

De **voorzitter**. Door het lid Temmink is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 10 juli 2015;

constaterende dat:

- *de Nederlandse staat in 2020 de uitstoot van broeikasgassen met 25% moet hebben gereduceerd ten opzichte van 1990;*
- *de rechtbank in Den Haag dit heeft bepaald naar aanleiding van de klimaatzaak die door Urgenda is aangespannen;*
- *in het voorliggende coalitie-akkoord de coalitiepartijen spreken over (kansen op verdere) verduurzaming van Zeeland;*
- *concrete doelstellingen en acties echter ontbreken als het gaat om klimaat, energie en/of reductie van CO₂;*
- *de uitspraak van de rechtbank gevolgen heeft voor de staat en zijn lagere overheden;*
- *klimaat, energie en milieu behoren tot de kerntaken van de provincie;*
- *de coalitiepartijen nadrukkelijk oproepen tot krachten bundelen tussen coalitie, oppositie, partners uit het bedrijfsleven, maatschappelijke instellingen en andere belanghebbenden;*
- *een goed voorbeeld doorgaans het startsein is of kan worden voor een goed vervolg;*

roepen het nieuwe college van Gedeputeerde Staten op om:

- *te komen tot een aanscherping van de klimaatdoelstelling in Zeeland, daar waar Gedeputeerde Staten invloed hebben of kunnen uitoefenen om reductie van CO₂ te bewerkstelligen;*
- *hieraan concrete acties, inclusief financiële effecten, en tijdspaden te koppelen;*
- *een planning op te stellen waaruit blijkt hoe men in 2016-2022 minimaal de beoogde reductie van 25% denkt te bereiken;*
- *hierover jaarlijks aan Provinciale Staten verantwoording af te leggen, in hoeverre deze doelstellingen en planningen zijn gehaald, al dan niet in samenwerking met andere partners;*
- *als provincie meer en meer zelf het goede voorbeeld te geven;*

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 1.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Ik heb het wat de spreektijd betreft gemakkelijk, want de heer

Babijn heeft de vergadering verlaten, met overdracht van zijn spreektijd aan mij.

De **voorzitter**. Dat zou kunnen als beide fracties tot fusie zouden besluiten, maar ik weet niet of u dát bedoelt...

De heer **Veraart** (D66). Ik houd u op de hoogte over de voortgang daarvan...

En nu serieus, voorzitter. Hoewel, het is moeilijk om serieus te blijven na het verhaal van mevrouw Van Unen. Zijn verklaarde de liefde aan het debat. Mevrouw Van Unen houdt van debat, De Bat... De Bat als winnaar... Voorzitter, ik heb de heer De Bat beloofd, dat ik maar één keer deze flauwe woordgrap maak, en dat is nu gebeurd. Ik stel voor dat ook alle andere statenleden hier nu verder van afzien, en mij dit unieke momentje gunnen.

Natuurlijk ben ook ik de afgelopen dagen mensen tegengekomen die de gang van zaken rond het coalitie-akkoord volgen. Gisteren sprak ik iemand die het allemaal heel nauwlettend volgt. Hij zei mij: dat akkoord is zó vaag dat je er eigenlijk niet tégen kan zijn. Ik dacht vervolgens: ik ga het nog eens goed bekijken. Inderdaad, het is hier en daar wel een beetje vaag. Maar, voorzitter, wij hebben ons voorgenomen om het positief te benaderen. In feite zijn wij wel blij met een akkoord op hoofdlijnen, met veel ruimte voor echte samenwerking en input, ook van niet-coalitiepartijen. Zo positief willen wij het graag insteken. Dus: niet gaan miezemuizen over het feit dat het coalitie-akkoord vaag is --dat kan iedereen zelf wel zien-- maar zoeken naar ruimte om samen te werken. Dat doen wij graag in Provinciale Staten, en ook met het nieuwe college van Gedeputeerde Staten. Wij wensen de nieuwe gedeputeerden niet alleen veel wijsheid en succes toe, maar die wens geldt ook voor ons allen hier, in de beoogde samenwerking.

Voorzitter. Zeeland is prachtig en dat moeten wij samen zo houden. Daarnaast zijn er zaken die beter kunnen. Eén aspect is dat wij die pracht van Zeeland wat meer kunnen uitventen. Een goed idee lijkt het ons om te streven naar een Zeeuwse Parel op de Unescolijst van werelderfgoed. Immers, als de Van Nelle-fabriek erop staat en de SS Rotterdam wordt aangemeld, denken wij dat wij er, samen met Vlissingen, naar kunnen streven om het zeefront van Vlissingen erop te krijgen. Wordt er gedacht aan het Keizersbolwerk, de kazematten, eventueel uit te breiden tot Fort Rammekens, dan is daar toch sprake van een uniek zeefront, met waarden die wellicht kansrijk zijn om er Unesco-werelderfgoed van te maken. Wij zullen daar graag initiatieven voor nemen en iedereen die zich hiervoor bij ons wil aansluiten, is van harte welkom.

Als wij het toch over kansen hebben, dan denken wij als D66 natuurlijk aan duurzame

energie. Dit gebied biedt vele kansen, zeker of misschien wel juist aan Zeeland. Schaliegas hoort daar niet bij, voorzitter, maar het coalitie-akkoord laat enige ruimte voor winning daarvan in gedeelten van de Oosterschelderegio. Om die reden hebben wij een motie voorbereid die erop is gericht om deze winning af te wijzen. Ik vertrouw erop dat deze motie brede steun zal ondervinden. Immers, in december 2014 was het in de Tweede Kamer de heer Samsom "himsel" die namens de PvdA, samen met GroenLinks en andere partijen, een motie liet aannemen tégen de winning van schaliegas en boringen daarnaar, althans in deze kabinetsperiode. Wat ons betreft wordt in Zeeland dit goede voorbeeld gevolgd.

Voorzitter. Wat de financiën betreft wordt, na een overgangperiode, voor 2017 en de jaren daarna in feite alles ter discussie gesteld. In dit verband wordt gesproken over --we moesten er weer even het woordenboek bijpakken-- "zero base budgeting". In het Nederlands zou dit kunnen betekenen: "rien ne va plus", maar om er geen gokkast van te maken denken wij dat het goed is het college een compliment te maken voor het idee dat er ruimte wordt gemaakt voor discussie en nieuwe afwegingen. Daar nemen wij graag een voorschot op, voorzitter.

Cultuur is voor D66 méér dan het bewaken van erfgoed, traditie en geschiedenis. Wat ons betreft gaat het bij cultuur ook over de toekomst, de identiteit van Zeeland nú. Wij zijn dan ook blij, in het coalitie-akkoord te kunnen lezen dat er wordt gekeken naar de relatie tussen cultuur en Zeeuwse jongeren. Ik verkrijg graag van de coalitiepartijen de bevestiging dat dit ook betekent: jongerencultuur. Dat is toch wat specifiekier.

Voorzitter. Ik houd het kort, mede omdat u vooralsnog niet akkoord gaat met uitbreiding van mijn spreektijd. Ik grijp nog even terug op de drieslag waarmee D66 een halfjaar geleden de verkiezingen inging: meer banen, minder lasten en beter onderwijs. Over die banen lezen wij in het coalitie-akkoord goeie dingen, zij het niet erg uitgebreid. De revolverende fondsen spreken ons aan, naast aandacht voor het MKB en de kenniseconomie. Graag zullen wij een handje toesteken om dit concreet te maken en op het goede spoor te houden.

Waar het gaat om "minder lasten" zijn wij een beetje beduusd als gevolg van het voornemen om de opcenten-MRB maar weer eens te verhogen. Wij denken dat er naar alternatieven moet worden gekeken. Wij zullen hierover graag meedenken en met alternatieven komen.

Wat "beter onderwijs" betreft staat er in het coalitie-akkoord het een en ander over Campus Zeeland. Men is hierover veel concreter dan over veel andere punten. Wij ondersteunen dit van harte. Dat geldt ook voor het streven om het VMBO-technisch onderwijs in heel Zeeland te behouden.

Voorzitter. Verwijzend naar de genoemde drieslag kan de conclusie zijn: twee van de drie. Het kan nog beter, maar wij zijn niet ontevreden. Wij gaan ons de komende jaren inzetten om vooral oppositie te voeren vóór dit akkoord.

De **voorzitter**. Door de leden Veraart en Schonis is de volgende motie ingediend:

*Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering
bijeen op 10 juli 2015;*

*kennisgenomen hebbend van hetgeen er staat in
het coalitie-akkoord "Krachten Bundelen" van 3 juli
2015 over mogelijke winning van schaliegas in de
Oosterschelde;*

overwegende dat:

*- de natuur in de Oosterschelde moet worden
beschermd (Nationaal Park Oosterschelde);
- het gebruik van fossiele brandstoffen moet en kan
worden teruggedrongen;*

*dragen het college van Gedeputeerde Staten op
om het boren naar schaliegas in de
Oosterschelderegio af te wijzen;*

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 2.

De heer **Willemse** (50+). Voorzitter. De vorige week hebben wij, door middel van een wervelende videoclip, kennisgenomen van het coalitie-akkoord van CDA, VVD, SGP en PvdA. Die clip zou niet misstaan als reclamefilmje voor het promoten van onze provincie; proficiat! Verder kregen wij niet veel informatie over datgene wat Zeeland de komende jaren te wachten staat. Geen probleem, dacht ik, wij zullen daar wel wijzer over worden als wij straks de schriftelijke versie van het coalitie-akkoord krijgen. Welnu, dat is een prachtig boekwerkje, opnieuw een geweldige promotie van Zeeland, maar het bevat weinig concrete plannen.

In de samenvatting op blz. 3 kom ik het volgende tegen: "Gezien de pluriformiteit van de samenleving vragen specifieke groepen extra aandacht, in het bijzonder de jongeren.". Voorzitter, wat voor aandacht de jongeren zullen krijgen, wordt niet concreet beschreven. Hiermee kan men dus alle kanten uit. Graag hoor ik van de coalitie waar deze extra aandacht uit zal bestaan. Moet er worden gedacht aan onderwijs, openbaar vervoer, banen, stageplaatsen? Ik hoor het graag.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik dacht dat de heer Willemse van 50plus was, maar ik begrijp nu dat hij van "50min" is. Is die conclusie juist?

De heer **Willemse** (50+). Ik was nog niet klaar, voorzitter. Ik wilde vervolgen met: "en hoe zit het met de aandacht voor de ouderen?". Is het niet zo dat jongeren het gevolg zijn van ouderen?

Ik geef nog een citaat: "Bij het economische beleid is de aandacht gericht op het vestigingsklimaat en op innovatie.". Voorzitter. Graag hoor ik van de coalitiepartijen hoe zij de vestigingsmogelijkheden in Zeeland aan de man gaan brengen. Hoe krijgen zij bedrijven geïnteresseerd om zich in Zeeland te gaan vestigen? Op dit moment verdwijnen er alleen maar bedrijven. Zo verlaat Verbrugge Offshore Vlissingen om zich op de Tweede Maasvlakte te gaan vestigen, samen met Sif Group, een belangrijke speler in de sector van de windenergie. Dit is een gevoelige klap voor de werkgelegenheid in onze regio. Ook Imares en NIOZ dreigen Zeeland te verlaten. Mijn fractie vraagt om inspanningen van de coalitie om deze bedrijven voor Zeeland te behouden.

Voorzitter. In het eerste hoofdstuk van het coalitie-akkoord, Perspectief voor Zeeland, tref ik het volgende aan: "Het economische perspectief is positief. Na jaren waarin de crisis het beeld beheerste, geven ondernemers weer positieve signalen. Met hen willen wij de komende jaren die versterken.". Coalitie, licht voor ons een tipje van de sluier op, zodat wij net zo positief kunnen zijn.

Misschien, voorzitter, kunnen wij wat oude ideeën uit de kast halen om de economie te stimuleren. Ik denk aan een cruiseterminal en een containerterminal. Daarmee worden positieve signalen gegeven waarmee bedrijven aan Zeeland kunnen worden gebonden. In combinatie met de Seine-Noord-verbinding kan dit voor Zeeland een ideale impuls zijn, precies passend in het DNA van Zeeland: toerisme en havens.

De coalitie spreekt op blz. 9 van het coalitie-akkoord over de kwaliteit van het leven in Zeeland, die voor mensen nóg meer reden moet worden om in Zeeland te willen leven, wonen, werken, studeren en recreëren. Voorzitter, moet er dan niet worden geïnvesteerd in beter openbaar vervoer en snellere internetverbindingen, om maar een paar voorbeelden te geven? Daarmee wordt een krachtig platteland gestimuleerd en het toerisme vraagt om deze voorzieningen.

Voorzitter. De coalitie wil "digitaal duurzaam", meer informatie via de digitale snelweg en minder informatie en publicaties in huis-aan-huis-bladen. Mijn fractie vindt dit een loffelijk streven maar vraagt zich af of de coalitie zich wel realiseert dat er mensen in een bepaalde leeftijdsgroep zijn die niets hebben met de digitale wereld, waardoor zijn van informatie verstoken zullen blijven.

Het volgende jaar wil de coalitie het huidige cultuurbeleid onder de loep nemen. Voorzitter, ongetwijfeld zal dit bezuinigingen op cultuur

opleveren. De fractie van 50+ spreekt zich hierover graag nu al uit en bepleit dat de cultuursector niet onevenredig hard wordt aangepakt. Cultuur hoort bij de Zeeuwse samenleving. Cultuur hoort bij een moderne, actieve samenleving.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Waar haalt u vandaan dat er "ongetwijfeld" op cultuur zal worden bezuinigd? Dat hebben wij zo niet bedoeld en zo staat het ook niet in het coalitie-akkoord.

De heer **Willemse** (50+). Dan heb ik dat misschien tussen de regels door gelezen. Wij wachten het af.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Dat is gevaarlijk, dingen "tussen de regels door" te lezen... U komt met een conclusie die niet door de coalitiepartijen wordt gedeeld.

De heer **Willemse** (50+). Wij wachten af wat het gaat worden.

Voorzitter. Op blz. 18 wordt door de coalitie gesteld dat goede onderwijsvoorzieningen en goede gezondheidszorg voor Zeeland essentieel zijn. Hopelijk wordt hiermee bedoeld dat er niet nóg meer onderwijsvoorzieningen --ik doel in het bijzonder op de basisscholen-- uit de kleine kernen verdwijnen.

Afgelopen donderdag heeft minister Schippers het rapport "Visie op zorg in Zeeland" in ontvangst genomen. Hierin staat dat de ziekenhuizen moeten samenwerken, elkaar niet moeten beconcurreren en dicht bij de bevolking moeten staan. Voor de uitvoering hiervan is tien jaar uitgetrokken. De fractie van 50+ hoopt dat hier sprake is van een begin van een opwaartse spiraal. Er ligt hier een belangrijke taak voor de coalitie: vinger aan de pols, monitoren en sturen van processen.

Voorzitter. Dit coalitie-akkoord prikkelt en biedt uitdagingen. Eén daarvan is het streven naar toekomstbestendig wonen. Mijn fractie zou graag zien dat er voor ouderen meer toekomstbestendige woningen worden gebouwd, zodat zij langer op zichzelf kunnen blijven wonen, met voldoende zorg in de directe omgeving en goed bereikbaar openbaar vervoer.

Op blz. 45 van het coalitie-akkoord staat dat de coalitie in de komende periode de opcenten-MRB wil verhogen. Mijn fractie vindt dit een uitermate slecht plan. Hierdoor wordt het autorijden duurder. Voor met name gepensioneerden en mensen met een lager inkomen zou dit uiteindelijk wel eens kunnen resulteren in minder mobiliteit en meer isolement, zeker op het platteland en in dunbevolkte gebieden.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Weet de heer Willemse wat de gevolgen hiervan zijn voor de

portemonnee van een autobezitter? Hoeveel denkt hij dat een autobezitter gemiddeld méér moet gaan betalen?

De heer **Willemse** (50+). Ik zou nu niet durven zeggen hoeveel dat is, maar het wordt in ieder geval duurder, en dat is een belangrijk feit.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. De heer Willemse doet krasse uitspraken en stelt dat de verhoging van de opcenten-MRB tot forse gevolgen zou leiden voor autobezitters, maar ik stel vast dat hij niet weet wat deze verhoging precies betekent. Toevallig weet ik dat wél. Het komt neer op ongeveer tien euro per jaar. Ik vraag de heer Willemse of hij, dit nu wetend, zijn forse uitspraken handhaaft.

De heer **Willemse** (50+). Ik denk dat ook tien euro per jaar voor sommige groepen, bijvoorbeeld mensen die alleen AOW hebben, best een groot bedrag kan zijn, opgeteld bij andere verhogingen die er de komende periode nog aankomen. Als verhogingen kunnen worden voorkomen, is dat winst voor de kleine man.

Voorzitter. De coalitie zet de deur open voor het boren naar schaliegas. Mijn fractie is daartegen. Voor de winning van schaliegas worden chemicaliën in de bodem gespoten, met nog onbekende gevolgen. Het grondwater en de bodem worden vervuild. Ik zou zeggen: laten wij onze provincie bodemschoon en vrij van chemicaliën houden.

De fractie van 50+ wenst de nieuwe coalitie veel succes toe. Zij zal in bepaalde gevallen de coalitie steunen, maar kan ook zomaar tegenstemmen, uiteraard altijd in het belang van haar achterban. Voorzitter, wij hopen op en gaan voor een constructieve en vruchtbare samenwerking.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter, Staten van Zeeland, overige aanwezigen. Een feestje vandaag, maar de bloemen en de slingers zijn al verdwenen en wij komen uit bij de realiteit van vandaag, van de laatste maanden. Ik begin met de constatering dat het een ongelukkig begin is geweest waarmee het nieuwe college van GS en ook de statenleden deze periode moesten aanvangen. Een onlangs uitgevoerd onderzoek loog er niet om en je komt dan tot de ontdekking dat alle hens aan dek moeten en dat terecht wordt gesteld dat alle krachten moeten worden gebundeld.

Als je zoiets echt goed wilt doen, voorzitter, moet je naar mijn bescheiden mening ook met een heel nieuw team beginnen. Ik zeg daarmee niets ten nadele van de gedeputeerden die nu met een vervolgperiode in het college van GS beginnen. Immers, ik heb ze van harte gefeliciteerd. Ik heb

niets persoonlijks tegen ze, maar misschien zou een nieuw team meer elan met zich mee kunnen brengen.

In het coalitie-akkoord is ook iets opgenomen over niet-coalitiepartijen. De setting waarin wij hier, als Provinciale Staten, verkeren --het geldt ook voor gemeenteraden, zulks in tegenstelling met de situatie in de Tweede Kamer-- houdt in dat er geen grote tegenstelling is tussen coalitie en oppositie en dat men het meer gezamenlijk doet. In die zin neem ik graag de door de coalitie uitgestoken hand aan. Echter, daarvoor zal Zeeland Lokaal te zijner tijd wel iets terug willen hebben. Wij zullen toetsen of de goede voornemens die nu zijn verwoord en die wij van harte toejuichen, ook worden gerealiseerd.

Voorzitter. Mijns inziens zou er met betrekking tot de bestuurscultuur best iets mogen veranderen. Om wat dit betreft tot een herijking te komen, verwijs ik naar de beantwoording van de artikel 44-vragen die wel eens wat te wensen overlaat. Er zou sprake moeten zijn van een wat meer serieuze beantwoording van serieuze vragen.

Het coalitie-akkoord is mijns inziens niet bijzonder ambitieus, zoals ook al door andere sprekers is gezegd. Daar ben ik wel een beetje blij om, voorzitter. Het is immers niet de bedoeling van een overheid dat zij probeert om wedstrijdjes te winnen, in de zin van de beste fietsprovincie of de meest duurzame organisatie. Dat kan op gespannen voet staan met goed bestuur.

De financiële situatie zal nopen tot een kleinere overheid. Op zich beschouw ik dat als winst. Die situatie mag wat ons betreft niet leiden tot verhoging van de opcenten-MRB, zo houd ik de heer Roeland voor, ook al is die verhoging nog zo gering. De overheid heeft op diverse fronten aan het budget van de mensen geknabbeld. Veel mensen hebben het de laatste jaren met veel minder geld moeten doen. Ons standpunt blijft: handen af van de opcenten.

Voorzitter. Ik wens de coalitie van harte veel succes toe. Ik hoop dat wij met elkaar, coalitie en niet-coalitie, een goede statenperiode mogen doormaken.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Mijn fractie heeft kennisgenomen van dit hoofdlijnenakkoord en herkent daarin veel elementen waarvoor zij waardering heeft, vooral waar het gaat om het bundelen van krachten, om het intern en extern verbinden van Zeeland. Gekscherend zei mijn fractiegenoot dat het erop lijkt dat de fracties van VVD, SGP en CDA de inhoud hebben verzorgd en de fractie van de PvdA de financiële paragraaf, maar dat is natuurlijk gekkigheid...

Voorzitter. Bij onze reactie beperken wij ons tot twee onderwerpen. In de eerste plaats noem ik de financiële onderbouwing, waarover wij onze vragen en zorgen uiten. In de tweede plaats gaat het om onze ambities. Wij willen de Staten graag

meenemen in ons programma "Verbonden Zeeland" en hen uitdagen om de krachten te bundelen en de ambities op te rekken in de richting van een nog mooier Zeeland.

Tijdens de verkiezingen was verhoging van de opcenten-MRB voor de coalitiepartijen niet bespreekbaar. De nu voorgenomen verhoging lijkt ons dan ook een onaangename verrassing. Mag de kiezer er tenminste van uitgaan dat dit extra bedrag netto wordt toegevoegd aan de BDU-middelen, ook als die straks niet meer zijn gelabeld, en uitsluitend worden bestemd voor infrastructuur en mobiliteit?

Het doorschuiven van kosten naar volgende perioden --in het coalitie-akkoord wordt dit "activeren" genoemd-- baart ons grote zorgen en is in tegenspraak met het uitgangspunt van evenwicht in inkomsten en uitgaven. Volgens ons zijn op deze manier de Grieken in de problemen gekomen. "Activeren" zal wel kunnen, maar dan alleen wanneer de provincie inkomsten krijgt uit investeringen, waarmee weer investeringen kunnen worden gefinancierd. Wij vinden dat er anders niet kan worden gesproken over "duurzaam". Hoe ziet het college dit?

Voorzitter. In de begroting-2016 is een eenmalige korting voorzien van 1 miljoen op de beïnvloedbare materiële kosten. Kan het college ons drie voorbeelden geven van majeure posten waaraan in dit verband wordt gedacht? Of is hier misschien sprake van wensdenken?

Gelet op de positieve ontwikkeling met betrekking tot het aantal passanten door de Westerscheldetunnel wordt de jaarlijks reservering van 2 miljoen voor de afkoop van de tunnel ingetrokken. Voorzitter, kan het college aangeven welke gevolgen dit heeft voor de hoogte en de tijdsduur van de tolheffing?

Met ingang van 2017 streeft het college naar de voor decentrale overheden gebruikelijke ratio van anderhalf voor het weerstandsvermogen. In de weerstandscapaciteit neemt men ook stille reserves mee. Voorzitter. In onze provincie bestaan die met name in de vorm van vastgoed, bedragen betreffende gebouwen die niet of nauwelijks liquide te maken zijn. Wij stellen daarom voor om deze post niet te betrekken bij de berekening, om bij nieuwe, onvoorziene kostenoverschrijdingen niet in de problemen te geraken. Gaat het college hierin mee?

Waar het gaat om Campus Zeeland honoreert het college de aanvraag om 1,5 miljoen voor de aanloopfase. Daar is mijn fractie blij mee. Voor het integrale plan staat de provincie voor 27 miljoen aan de lat. Is het college voornemens om dit plan integraal door te voeren? Zo ja, hoe wil men dit dan financieren?

Vervolgens kom ik toe aan onze reactie met betrekking tot de ambities. Voorzitters. Op een aantal dossiers gaan onze ambities nog verder. Qua infrastructuur hebben wij onder andere de

rijksweg-Tholen en grensoverschrijdende wegverbindingen op ons lijstje staan en ten aanzien van breedband-internet kijken wij graag verder dan alleen naar de witte vlekken die in het buitengebied moeten worden opgevuld, om wille van een optimaal vestigingsklimaat. Daarnaast zouden wij specifiek voor het MKB méér willen betekenen. Deze banenmotor verdient alle support op het thema innovatie, hetgeen zich weer vertaalt in een toename van welvaart en welzijn.

Voorzitter. Inhoudelijk missen wij een insteek waarbij wordt geredeneerd op grond van de maatschappelijke uitdagingen voor Zeeland, om vervolgens daarop het beleid af te stemmen. Wij hebben te maken met vergrijzing, zeespiegelstijging, grondstoffenschaarste, teruggang in biodiversiteit en de wens om de participatiesamenleving vorm te geven. Hoe gaat het college hier met zijn beleid vorm aan geven? Deze wijze van opereren maakt dat wij niet meer zo sterk in sectoren en thema's denken, maar veel meer integraal opereren. Op deze manier wordt beter aangesloten bij enerzijds de Europese subsidies en anderzijds, veel belangrijker nog, de huidige samenleving die veel meer "vloeibaar" is geworden. Hoe kijkt het college naar deze optie?

Het college geeft aan, een andere bestuursstijl te willen gaan hanteren. Voorzitter, wij zijn heel benieuwd hoe dit er gaat uitzien. Mijn fractie zou graag zien dat het bestuur een bescheiden en dienende rol speelt, gericht op verbinding. Echter, dit vergt een cultuuromslag, zoals ook door anderen is aangegeven. Over het algemeen duurt zo iets een aantal jaren. Hoe wil het college dit in de komende periode gaan realiseren?

Voorzitter. De fractie van de ChristenUnie vindt krachten bundelen een goede zaak. Gelet op haar identiteit vraagt zij daarbij aandacht voor het zwakkere. Het goede voorbeeld geven met betrekking tot mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt, is prima en hopelijk niet nieuw, maar graag zouden wij een stapje verdergaan, in de richting van het stimuleren van een duurzame, circulaire economie, met aandacht voor de menselijke maat.

Kortom, voorzitter: wij hebben veel vragen over financiële aspecten en roepen het college op om op tal van terreinen meer ambitie te tonen. De plannen ogen inhoudelijk goed maar uiteindelijk geldt toch: the proof of the pudding is in the eating. In de Bijbel, in Mattheüs 5, vers 13, worden we opgeroepen om smaakmakers te zijn. Bij de te maken keuzes zien wij het als een uitdaging om te komen tot een goede mix, om de pudding, het uitvoeringsplan, samen op smaak te brengen. In die zin gaan wij graag in op de oproep om smaakmakers te zijn en kijken wij uit naar een goede samenwerking met het college.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. De heer Verburg legt het college veel vragen voor, maar wat nu voor ons ligt, is een coalitie-akkoord en geen collegeprogramma. Ik zou hem willen vragen of hij deze ochtend op alle vragen antwoorden verwacht van een college dat nét is geïnstalleerd.

De heer **Verburg** (CU). Volgens mij, voorzitter, is de afspraak gemaakt dat met name de fractievoorzitters van de coalitiepartijen op gestelde vragen ingaan. Ik zie nu dat de heer Roeland het hoofd schudt; kennelijk heb ik het verkeerd begrepen. Ik ben bereid om wat de beantwoording van mijn vragen betreft nog even te wachten, maar men weet alvast welke vragen mijn fractie graag beantwoord ziet.

De **voorzitter**. Datgene wat de heer Roeland heeft gezegd, zou ook mijn reactie zijn. Wij spreken nu over een coalitie-akkoord. De nu gestelde vragen kan de coalitie zich aantrekken en de voorzitters van de coalitiefracties zijn vrij om daarop al dan niet te reageren.

Mevrouw **Evertz** (PvdA). Voorzitter. Perspectief bieden voor Zeeland en zijn inwoners is een kernboodschap voor de nieuwe coalitie van CDA, VVD, SGP en PvdA. De samenleving verandert en daarmee ook de Zeeuwse samenleving. De rol van de Zeeuwse overheid wordt een andere. De komst van internet heeft de samenleving in een netwerkmaatschappij veranderd, en dat vraagt om een andere bestuurscultuur: samen met inwoners, andere overheden en overige partners werken aan een nieuw perspectief voor Zeeland, de krachten bundelen.

Voorzitter, het coalitie-akkoord is een akkoord op hoofdlijnen, maar de PvdA-fractie hecht eraan, aan te geven wat zij de komende vier jaren verwacht van het college van GS. Zij verwacht voor de Zeeuwse inwoners bruisende Zeeuwse steden, sterke steden met werk, cultuur, onderwijs en andere voorzieningen. Dynamische steden zijn aantrekkelijk voor jong en oud en ze zijn een ontmoetingsplaats voor ideeën. Dat is goed voor de ontwikkeling van een stad en voor de leefbaarheid in de dorpen rondom.

Met genoegen leest mijn fractie in het coalitie-akkoord dat het college zich de opgave heeft gesteld om te werken aan Zeeuwse stedelijke aantrekkelijkheid, in samenhang gezien met een aantrekkelijke kust en een vitaal platteland. Samen met de gemeentelijke overheden wordt de leegstand in de Zeeuwse binnensteden aangepakt door middel van het opstellen van een gezamenlijke visie op de detailhandel.

Volgens de PvdA-fractie moeten de Zeeuwse inwoners kunnen beschikken over bereikbare en goede zorg. Om een goede kwaliteit te behouden, is intensieve samenwerking tussen alle partijen in

de zorgketen vereist. Op initiatief van de PvdA-fractie is een zorgverkenner aangesteld om knelpunten en kansen op dit terrein op een rij te zetten. Recent heeft de Commissie Toekomstige Zorg haar rapport gepubliceerd. Het coalitie-akkoord geeft het belang aan van goede, bereikbare gezondheidszorg en maakt duidelijk dat deze zorg provinciale betrokkenheid vereist. Die betrokkenheid vindt mijn fractie belangrijk. Zij zal de komende vier jaar met betrekking tot dit onderwerp écht de vinger aan de pols houden.

De Zeeuwse kust is goud waard, voorzitter. Kust en open landschap worden door de Zeeuwse inwoners hoog gewaardeerd. Zij scheppen een goed vestigingsklimaat voor bedrijven en trekken veel toeristen. Ze leveren daarmee ook werkgelegenheid op. Mijn fractie heeft altijd aangegeven dat zij het landschap wil behouden en de kust niet wil volbouwen: de kip met de gouden eieren moet gekoesterd worden. Wij vinden het dan ook een goede zaak dat het college deze bestuursperiode start met het opstellen van een nieuwe Kustvisie.

Voorzitter. Het behoud van werkgelegenheid en het creëren van nieuwe banen heeft de PvdA-fractie hoog in het vaandel staan. Jongeren zijn nodig voor het voortbestaan van bedrijven en de instandhouding van voorzieningen. Goede werkgelegenheid voor jongeren in Zeeland vindt mijn fractie dan ook belangrijk. Echter, er dient ook aandacht te zijn voor de oudere werknemer.

Dit betekent dat er altijd moet worden geïnvesteerd in onderwijs. Onderwijs vormt een goede basis voor de toekomst en biedt ouderen een tweede kans om goede aansluiting te houden met de arbeidsmarkt. De Onderwijsautoriteit Zeeland heeft onlangs het rapport Campus Zeeland uitgebracht, een ambitieuze en aansprekende visie op de uitdagingen, gericht op een kwalitatief goede onderwijsinfrastructuur voor Zeeland. De PvdA-fractie kan zich goed vinden in de visie, neergelegd in het coalitie-akkoord, die erin voorziet dat de provincie deelneemt aan de ingestelde stuurgroep die in 2016 met voorstellen voor de realisatie van Campus Zeeland komt.

Voorzitter. Mijn fractie kiest voor duurzame energie en industrie die werkgelegenheid oplevert. Grondstoffen uit de bodem zijn eindig. Daarom staan wij een circulaire economie voor. Samen met West-Brabant en Vlaanderen moet er worden geïnvesteerd in de biobased economy die de Zeeuwse havengebieden toekomstbestendig maakt en versterkt met veel werkgelegenheid.

Het landelijke energie-akkoord vraagt inzet op alternatieve energie-opwekking. In het coalitie-akkoord lezen wij dat duurzame energie past bij Zeeland en dat het college zich de komende bestuursperiode gaat richten op biomassa, zonne-energie, energie uit water en energie uit wind. U

begrijpt, voorzitter, dat mijn fractie zich, gelet op haar gedachtegoed, hierin prima kan vinden.

De komende bestuursperiode vergt een actief financieel beleid. Het DELTA-dividend is afgenomen en het Rijk verlaagde de uitkeringen uit het Provinciefonds. Bovendien liepen bij grote projecten, waaronder de Sloeweg, de kosten behoorlijk op. Zeeland toekomstbestendig maken binnen de beperkte financiële middelen. Het is een hele uitdaging, voorzitter. De PvdA-fractie heeft er vertrouwen in dat dit het nieuwe college gaat lukken en zij wenst het college veel succes toe bij deze nieuwe tour de force.

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Vandaag hebben wij het over een coalitie-akkoord dat zowel realistisch als ambitieus is. Het is realistisch tegen de achtergrond van de financiële mogelijkheden die de provincie heeft. Die mogelijkheden zijn niet groot. Echter, dit akkoord laat ook een reeks van ambities zien en niet voor alle ambities hoeft meteen de portemonnee te worden getrokken, zeker niet wanneer wij onze "Krachten Bundelen"; het is een prachtige titel voor dit coalitie-akkoord. Als wij intensief samenwerken, zowel binnen als buiten Zeeland, overheden en bedrijfsleven, kunnen wij de komende vier jaar veel bereiken.

Voorzitter. In dit coalitie-akkoord treffen wij veel zaken aan die ons aanspreken. Veel onderwerpen kunnen wij terugvinden in ons verkiezingsprogramma. Ik zal ze niet allemaal noemen; mijn spreektijd is daarvoor te beperkt. Ik zou heel snel moeten spreken en dan nog zou ik tijd tekortkomen. Als u, voorzitter, het mij zou gunnen om hiervoor mijn spreektijd te overschrijden, zou mogelijk de Staten-Doedag, vanmiddag, de mist ingaan. Dat wil ik niemand aandoen.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. De heer Roeland geeft aan dat je heel ambitieus kunt zijn zonder dat je je portemonnee hoeft te trekken. Is hij het met mijn fractie eens dat wij onze ambities kunnen handhaven zonder de opcenten-MRB te verhogen?

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ik heb gezegd dat niet voor alle ambities meteen de portemonnee getrokken hoeft te worden. Niet alle ambities kosten geld. Natuurlijk zijn er ook ambities die wél geld kosten. Hebben wij het over infrastructuur --ik denk dat ook de heer Faasse dat onderwerp belangrijk vindt-- en over vraaggestuurd openbaar vervoer, dan is duidelijk dat die zaken geld kosten.

Niet voor niets hebben wij uitgebreid de tijd genomen om dit coalitie-akkoord samen te stellen en daarbij waren de financiën een heel belangrijke zaak. Wij hebben daar uitgebreid bij stilgestaan en vastgesteld dat er op een andere wijze moet worden begroot. Er moet "bij nul" worden begonnen. Ik hoop, voorzitter, dat mevrouw Van

Unen mij nu kan volgen. Er moet helemaal vanaf de basis opnieuw een begroting worden opgezet. Mevrouw Van Unen zou dit wellicht "zerobased" noemen, maar ik zeg het op mijn eigen manier. Op die manier moet er worden bezuinigd om ruimte te maken.

Echter, duidelijk is geworden dat hiermee niet kan worden volstaan. Het is écht nodig --voor het realiseren van ambities op het terrein van infrastructuur, openbaar vervoer, onderwijs, Campus Zeeland enz.-- dat ook de opcenten-MRB worden verhoogd. Dat is niet iets dat wij graag doen. Het is ook niet zo dat wij vóór de verkiezingen hebben gezegd dat dit onbespreekbaar zou zijn. Na de verkiezingen hebben wij vast moeten stellen dat het, om de nodige financiële ruimte te creëren, gewoon nodig is om de opcenten te verhogen.

Voorzitter. Ik vermeld nog enkele zaken, opgenomen in het coalitie-akkoord, die ons aanspreken. Ik noem allereerst de waterveiligheid. Er is niet alleen aandacht voor de primaire waterkering, maar ook voor de regionale, secundaire waterkeringen. Eén van de mij voorgaande sprekers heeft zich afgevraagd waarom de provincie niet zélf met een visie op de Westerschelde komt. Het betreft hier een verantwoordelijkheid van het Rijk, maar wij kunnen inderdaad proactief een eigen visie ontwikkelen, zodat wij op een gedegen wijze kunnen inspelen op het beleid dat door het Rijk voor de Westerschelde wordt ontwikkeld.

Wat natuur en landschap betreft dient ons inziens het accent te liggen op het beheer van natuurgebieden. Het agrarisch natuurbeheer heeft in dit coalitie-akkoord de aandacht, wat wij toejuichen. Voorts moet er worden ingezet op "fine-tuning" --sorry, maar ik kan dit zo gauw niet vertalen-- met betrekking tot de PAS, zulks ten behoeve van de ruimte, nodig voor economische ontwikkeling.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Ik wil de heer Roeland graag helpen: "beter afstemmen".

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Ook de economie is een belangrijk onderdeel van het coalitie-akkoord, naast onderwijs, ondernemen en overheid, de drie "O's". Het is buitengewoon belangrijk dat deze zaken op deze wijze in het coalitie-akkoord zijn opgenomen. Onderwijs is hét vliegwiel voor de Zeeuwse economie; daar moeten wij de komende tijd écht voldoende aandacht aan besteden.

Bij mobiliteit gaat het niet alleen over de wegen, maar ook over een goede ontsluiting van de havens. Ook dat is een belangrijk onderdeel van het coalitie-akkoord.

Voorzitter. Ik hoop en verwacht dat het college dit coalitie-akkoord snel omzet in een

collegeprogramma. Bij dat proces wens ik het college veel succes toe, naast Gods zegen voor de toekomst.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, collega's. Namens de VVD-fractie wil ik allereerst Jo-Annes de Bat, Carla Schönknecht, Harry van der Maas en Ben de Reu van harte feliciteren met hun benoeming tot gedeputeerde van de provincie Zeeland, en hen succes toewensen met deze toch zeer belangrijke functie. Ook de voorzitter, onze commissaris van de Koning, met wie zij het nieuwe college van Gedeputeerde Staten vormen, wil ik gelukwensen met zijn nieuwe team dat een mix is van continuïteit en vernieuwing. Mijn fractie rekent en vertrouwt er wél op dat het nieuwe college méér wordt dan de som der individuele leden. Zij ziet dit als een inspanningsverplichting voor ieder van de gedeputeerden en de commissaris om hieraan een bijdrage te leveren, zulks in het belang van onze provincie en haar inwoners.

Felicities van mijn fractie zijn er ook voor de nieuwe collega's in de Staten, oud-gediende Anton van Haperen en de "jongelingen" Job de Visser en onze eigen Nicole Heerkens. Welkom bij de "Club van 39", dame en heren!

Vervolgens wil ik de Staten van Zeeland feliciteren met het voorliggende coalitie-akkoord, "Krachten Bundelen", dat nu onderwerp van debat is. Ik richt mij tot onze collega's van de "niet-coalitiepartijen" of "oppositiepartijen"; zij mogen zelf aangeven hoe zij in het vervolg in deze Staten door het leven willen gaan. De SP-fractie is wat dit betreft duidelijk geweest. Bij andere fracties heb ik meer de houding aangetroffen van "positief-kritisch".

De heer **Veraart** (D66). Ik vind op zichzelf "niet-coalitie" mooi neutraal, maar er zijn situaties denkbaar waarin u ons dwingt tot echte oppositie.

De heer **Bierens** (VVD). Ook wij laten ons graag uitdagen, mijnheer Veraart. Als u vooraf even aangeeft welke pet u op heeft, is het ook voor ons duidelijk.

Voorzitter. Ik wilde even aangeven dat ik de niet-coalitie- of oppositiepartijen wilde bedanken voor hun constructief meedenken bij de totstandkoming van het coalitie-akkoord, en ook voor het begrip dat zij hebben getoond voor het feit dat het zo lang heeft geduurd. Onze collega's van de coalitie zijn wij erkentelijk voor de goede verhoudingen die zijn blijven bestaan, ook op en na momenten dat het spannend en lastig was.

Voorzitter. Het coalitie-akkoord 2015-2019 van de fracties van CDA, VVD, SGP en PvdA is een akkoord op hoofdlijnen, waarin mijn fractie zich, onder de gegeven omstandigheden, goed kan vinden. Het is al eerder gezegd: dit akkoord moet op tal van onderdelen een uitwerking en vertaling

krijgen in afzonderlijke voorstellen en beleidskaders die ter vaststelling aan de Staten zullen worden aangeboden. Bij de behandeling van de Zomernota, die overigens in het najaar zal plaatsvinden, en bij de behandeling van de begroting-2016 zal een eerste invulling voor het komende jaar zichtbaar worden en zijn de Staten voor het eerst aan zet.

Door sommige fracties zijn opmerkingen gemaakt in de zin: het akkoord is op onderdelen nogal vaag. Ja, voorzitter, dat heb je bij een akkoord op hoofdlijnen. Ik kan mij de discussie over het vorige coalitie-akkoord nog herinneren. Toen kregen wij als coalitiepartijen het verwijt dat alles dichtgetimmerd was. De conclusie kan nú zijn dat er voor de Staten ruimte is om goede afwegingen te maken en beslissingen te nemen aan de hand van de voorstellen van het nieuwe college, die zij met grote belangstelling tegemoet zien.

De focus op economische ontwikkeling wordt in de nieuwe bestuursperiode gehandhaafd, waarbij versterking van de innovatiekracht van de traditioneel sterke sectoren --havens en industrie; landbouw en visserij; recreatie en toerisme-- maar ook versterking van het vestigingsklimaat centraal staan. De VVD-fractie vindt het een belangrijke maar ook realistische insteek wanneer daaraan meer dan voorheen krachtenbundeling en samenwerking worden gekoppeld. Die focus en samenwerking hebben wij óók gedestilleerd uit de gesprekken die wij als onderhandelaars met andere partijen --ook met de niet-coalitie- of oppositiepartijen-- en met vertegenwoordigers van maatschappelijke instellingen en bedrijfsleven hebben gevoerd.

Voorzitter. Wij behoeven er geen doekjes om te winden: de komende bestuursperiode wordt geen eenvoudige. De financiële positie van de provincie is allerm minst rooskleurig en de opgaven zijn groot, óók als het om de beheersing van grote projecten en risico's gaat. Speerpunt binnen het coalitie-akkoord is daarom ook een solide financieel beleid. Wellicht is het voor de heer Verburg een geruststelling dat de VVD-fractie op dit punt scherp heeft meegekeken en een bijdrage heeft geleverd.

Gestreefd wordt naar een solide financieel beleid, waarvoor het realiseren van evenwicht in inkomsten en uitgaven een vereiste is. Daarnaast is het voor een haalbare uitvoering van het coalitie-akkoord nodig dat er financiële ruimte wordt gecreëerd voor bestaand en nieuw beleid, dat gelukkig ook tot de ambities behoort. De overgangsfase 2015-2016 wordt benut voor een herbezinning op uitgaven en taken. Daar horen nieuwe keuzes bij, op grond van maatschappelijke opgaven. Voorzitter, ik had dit gisteren bij het voorbereiden van mijn bijdrage al opgeschreven, voordat de vertrekkende gedeputeerde Van Heukelom er gistermiddag iets over zei. Het gaat om de maatschappelijke opgaven binnen de

provinciale kerntaken. Die keuzes, dames en heren, zullen wij binnen deze Staten gezamenlijk moeten maken.

Voorzitter. De VVD-fractie is wat minder negatief over de financiële ontwikkelingen vanaf het jaar 2017. Verwachten wij dan dat er dan grote geldzakken binnen zullen komen? Neen, maar ik ben er wel van overtuigd dat wij vanaf 2017 wat meer financiële ruimte kunnen krijgen. Dat heeft te maken met de grotere rijksuitgaven en het feit dat wij dan samen met het Rijk de trap weer ópgaan. Bovendien komt er een herverdeling van de middelen uit het Provinciefonds en heeft de VVD-fractie nog niet de conclusie getrokken, nog lang niet, dat de provincie in deze periode geen dividend zal ontvangen. Niettemin zal gedurende de hele bestuursperiode het credo moeten blijven: scherp op uitgaven en actief op inkomsten.

Soms, voorzitter, zal fasering nodig zijn. In deze periode zou met betrekking tot een bepaalde ambitie de start kunnen plaatsvinden, terwijl de afronding pas in een volgende bestuursperiode haar beslag zou kunnen krijgen. Campus Zeeland zou zo'n project kunnen zijn; wij staan daar overigens van harte achter.

De rol van de provincie zal minder dan voorheen met de portemonnee in de hand worden ingevuld, maar het stimuleren, coördineren en soms ook regisseren van nieuwe ontwikkelingen, het eensgezind in Den Haag en Brussel opkomen voor Zeeuwse belangen, en het bevorderen van een goede samenwerking tussen bijvoorbeeld Zeeuwse overheden en andere partners --zelf moeten wij wat dat betreft het goede voorbeeld geven-- hoeven, naast het inzetten van menskracht, niet veel geld te kosten terwijl ze wel belangrijke vruchten kunnen afwerpen voor onze inwoners, voor het voorzieningsniveau in onze provincie en voor het Zeeuwse bedrijfsleven. Binnen de hierboven genoemde opgaven en rolaanpassing is van Gedeputeerde Staten ook nadrukkelijk aandacht nodig voor de provinciale organisatie en de doorontwikkeling en aansturing daarvan.

Voorzitter. De verwoorde focus op economische ontwikkeling --met het instellen van een economisch stimuleringsfonds, het versterken van het vestigingsklimaat, goede onderwijs- en zorgvoorzieningen, cultuur- en evenementenaanbod-- een solide financieel beleid met herbezinning op taken en uitgaven, het vergroten van de bestuurlijke slagkracht en het versterken van de lobby in Den Haag en Brussel, zijn voor de VVD-fractie belangrijke items die hun vertaling in het coalitie-akkoord hebben gekregen. Echter, er zijn er méér want alleen daarvoor hadden wij onze handtekening niet onder het akkoord gezet. Ik zal er nog een aantal noemen, zonder overigens volledig te zijn:

- Voortzetting van het provinciale beleid op het terrein van de ruimtelijke ordening met minder gedetailleerde regels; ruimere verantwoordelijkheden bij gemeenten; ruimte voor maatwerk.
- Stimulans voor de herstructurering van bedrijventerreinen en het instellen van een fonds daartoe.
- Nadruk op een efficiënt en effectief natuurbeheer door de bevordering van samenwerking tussen natuurorganisaties, en tegelijkertijd het tegengaan van overlappings op het gebied van bijvoorbeeld educatie en voorlichting.
- Het verbeteren van de digitale bereikbaarheid en inzet op de kenniseconomie.
- Het bevorderen van een gelijk speelveld voor het Zeeuwse bedrijfsleven, hetgeen wij zeer belangrijk vinden, zeker voor een gebied waar havens van groot belang zijn voor de economie en die havens dicht bij de landsgrens liggen.
- Het verbeteren van de bereikbaarheid over land, water en spoor.
- Blijvende inzet op toeristische toplocaties.
- Het uitbouwen van de integrale promotie van Zeeland via het Land in Zee-concept.

Voorzitter. Niet voor niets draagt dit coalitie-akkoord de titel "Krachten Bundelen". Dat geldt voor binnen en voor buiten dit huis en het is meer dan ooit nodig om perspectief voor Zeeland te blijven bieden. Mijn fractie draagt daaraan graag haar steentje bij.

Ik ben het van harte met mevrouw Van Unen eens dat er in de provinciale stukken sprake moet zijn van begrijpelijke taal. Wat het coalitie-akkoord betreft hebben wij geprobeerd om daar kritisch op te zijn, maar ik moet erkennen dat er af en toe nog termen zijn ingeslopen die om nadere uitleg vragen.

Mevrouw Van Unen had het voorts over het samenwerken met de niet-coalitiepartijen. Zij zei: we zien wel wat u wat dat betreft gaat doen. Voorzitter, volgens mij gaat het bij samenwerken om twee of meer partijen. Met andere woorden: wij zijn net zo goed benieuwd naar de hand die eventueel naar ons wordt uitgestoken.

De fractie van de ChristenUnie en ook andere fracties hebben het een en ander "tussen de regels door" gelezen. Zo is gesteld dat de verhoging van de opcenten-MRB niet bespreekbaar zou zijn. Ik zou zeggen, voorzitter: kijk daar het verkiezingsprogramma van de VVD nog eens op na. Wij zijn tegen verhogingen, maar wanneer dat noodzakelijk is, zijn wij niet tegen inflatiecorrecties.

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA).

Voorzitter. Graag sluit ik de rij van sprekers met aan te geven dat mijn fractie zeer tevreden is over ons nieuwe coalitie-akkoord. Dat is inderdaad een akkoord op hoofdlijnen. Door sommigen is gezegd dat het wat vaag is; daarop is de heer Bierens al ingegaan. Nogmaals, het is een akkoord op

hoofdlijnen en dus is er ruimte voor de gehele Staten om er invulling aan te geven. Een akkoord afsluiten in tijden waarin het geld niet voor het oprapen ligt, maakt de uitdaging nog groter om samen verder te komen en te focussen op datgene wat écht bij Zeeland hoort. Dus moeten wij nog meer dan voorheen de krachten bundelen.

Voorzitter. Graag benoem ik enkele punten die mijn fractie zeer aanspreken: de keuze voor het anders gaan samenwerken, op gelijk niveau, met hetzelfde doel; de focus op economische ontwikkeling; het vestigingsklimaat, zowel voor burgers als voor bedrijven; specifieke aandacht voor het MKB; digitalisering, een zeer belangrijk item waarvoor wij ons moeten blijven inzetten; snel internet op elke plaats in Zeeland; ons Zeeuwse geluid nog meer in Brussel en Den Haag laten horen; extra financiële middelen voor cofinanciering; verdere ontwikkeling van de kenniseconomie; toptechniek in Zeeuws-Vlaanderen; kansen voor Campus Zeeland; doelmatige inrichting van het openbaar vervoer, aansluitend op de vraag; aanpak van OV-knelpunten; agrarisch natuurbeheer en voorkeur voor onderhoud van natuur in plaats van aanleg van nieuwe natuur; kansen voor de landbouw, met de Rusthoeve als kenniscentrum voor "agri and food".

Voorzitter. Wij staan voor een grote uitdaging. Het evenwicht tussen inkomsten en uitgaven moet structureel op orde worden gebracht. Daarvoor zijn al enkele zure keuzes gemaakt. Ik noem het achterwege laten van indexatie in de begroting-2016 en, na vier jaar, het verhogen van de opcenten-MRB, waarvan kennelijk sommigen denken dat het de automobilisten heel veel geld gaat kosten. De heer Roeland heeft al aangegeven dat het voor een "gemiddelde" autobezitter zou gaan om ongeveer tien euro per jaar. Wij willen de financiële problemen uiteraard niet afwentelen op de gebruikers van motorrijtuigen, maar wetend dat deze middelen weer worden ingezet ten behoeve van infrastructuur en mobiliteit, kunnen wij dit accepteren.

Door het volledige college zal flink moeten worden ingezet op een actieve lobby in Brussel en Den Haag --ik doel op het voltallige college, dus ook op de commissaris-- om ervoor te zorgen dat de lage rijksbijdrage die Zeeland nu ontvangt, hoger wordt en door middel van cofinanciering middelen worden gegenereerd. Het is belangrijk dat wij voor de begroting-2017 over voldoende financiële middelen beschikken voor de rigoureuze koerswijziging die de coalitiepartijen met elkaar overeen zijn gekomen. Wij starten op "nul" en zullen op basis van de Zeeuwse maatschappelijke opgaven met elkaar beslissen welke financiële middelen waarvoor beschikbaar worden gesteld. Het is een uitdaging die wij graag met u allen

aangaan, uiteraard met het nieuwe college als uitvoerend orgaan.

De voorzitter. Er zijn veel opmerkingen gemaakt en opvattingen naar voren gebracht over het coalitie-akkoord. Aangegeven is wat voor de fracties de aandachtspunten zijn, ook voor het vervolg, de uitwerking van het akkoord. Wellicht is het goed om te zeggen dat ik, als voorzitter, natuurlijk verheugd ben over de samenwerking die wij met elkaar handen en voeten zullen kunnen geven. Ik hoop ook zeer dat wij met elkaar "coalities op de inhoud" zullen kunnen bouwen. Er ligt een coalitie-akkoord en wij weten dat een aantal partijen de voortrekkersrol op zich neemt om tot zo'n akkoord te komen, maar ik hoop dat wij er met elkaar in zullen slagen om tot coalities op de inhoud te komen, ongeacht de vraag of wij elkaar nu afficheren als coalitie- of als oppositiepartij. Laten wij proberen de inhoud centraal te stellen.

Nogmaals, ik verheug mij op een goed samenspel, niet alleen binnen het nieuwe college van Gedeputeerde Staten. ik verheug mij zeer op een goede, nieuwe start met de leden van het nieuwe college, maar vooral ook op een goed samenspel met u, dames en heren, leden van Provinciale Staten, en op goede verhoudingen tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten, ondersteund door onze ambtelijke organisatie.

Er zijn twee moties ingediend. Dat zijn de punten ten aanzien waarvan nog besluitvorming moet plaatsvinden. De vraag rijst of er behoefte aan bestaat om hierop nader in te gaan. Of is men van oordeel dat de politieke lijnen nu duidelijk en voldoende zijn toegelicht, zodat tot stemming kan worden overgegaan?

Mevrouw **De Milliano-van den Hemel** (CDA). Wij verzoeken u om de vergadering even te schorsen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Ik heb nog een vraag over één van de moties die misschien kan worden beantwoord vóór de gevraagde schorsing.

De voorzitter. Akkoord. Na beantwoording van uw vraag wordt de vergadering geschorst.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Het betreft de motie over schaliegas. Daarin wordt alleen over de Oosterschelde gesproken maar er zijn in Zeeland nog meer plekken die wat dit betreft van belang kunnen zijn. Graag hoor ik van de indieners waarom niet is gekozen voor héél Zeeland.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Wij richten ons nu, bij de bespreking van het coalitie-akkoord, op de inhoud van dat akkoord. Ik heb er daarnaast geen behoefte aan om openingen te bieden om elders in Zeeland wél schaliegas te gaan winnen of

daarnaar te gaan boren. In het coalitie-akkoord wordt nadrukkelijk aangegeven dat er onderzoek zou zijn gedaan waaruit naar voren zou zijn gekomen dat er mogelijkheden zouden zijn om in delen van de Oosterschelderegio schaliegas te winnen. Vervolgens wordt gesteld: wij gaan dit kritisch volgen. Welnu, dat vinden wij onvoldoende. Wij willen dat de Staten uitspreken dat wij dit afwijzen. Daarmee wordt nú duidelijkheid geboden: wij willen op geen enkele wijze meewerken aan het winnen van schaliegas. Dat kan best over heel Zeeland gaan, maar in het coalitie-akkoord gaat het over de Oosterschelderegio; vandaar deze tekst.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Het college ontraadt de Staten de aanvaarding van motie nr. 1, gericht op de aanscherping van de klimaatdoelstelling. Wij vinden deze motie wat voorbarig. Immers, de Staten zullen later de Economische Agenda vaststellen en het energiebeleid maakt daarvan deel uit. Dit feit maakt deze motie procedureel, in de tijd, voorbarig. Daarnaast is deze motie wellicht onmogelijk omdat het energiebeleid van de provincie deel uitmaakt van het Nationale Energie-akkoord. In de afgelopen periode hebben wij ons geconformeerd aan de doelstellingen die de regering daarin heeft verwoord.

Waar wij zelf in kwantitatieve zin invloed op hebben, is datgene wat wij zelf in dit huis doen op het gebied van bijvoorbeeld energieneutraal werken. Dat doen we ook. Een ander aspect waarop wij invloed hebben, is de doelstelling op het gebied van wind, met name wind op land. Met de keuzes die wij wat dat betreft hebben gemaakt, zijn wij druk aan de slag en dat valt nog niet zo mee, gelet op bijvoorbeeld het benodigde maatschappelijke draagvlak. Wij zijn een heel eind met het realiseren van het windpark Krammer en hebben daarbij te maken met een zienswijze van Het Zeeuws Landschap met betrekking tot het broeden van vogels. Ik geef hiermee, bij wijze van voorbeeld, aan hoe uit onverwachte hoek hiertegen bezwaren kunnen komen.

Zolang wij niet de nu al geformuleerde doelstellingen realiseren, kunnen wij wel ambities hoger vaststellen, maar het realiseren daarvan lijkt ons onmogelijk omdat wij juiste de brede doelstellingen op het gebied van energie in het kader van het Nationale Energie-akkoord nastreven. Je hebt daarbij de rijksoverheid, andere provincies en maatschappelijke instellingen nodig om de gestelde doelen te bereiken. Ook hier moeten krachten worden gebundeld.

Voorzitter. Ik kan heel wat projecten noemen die op dit moment door bedrijven en maatschappelijke instellingen worden aangepakt. Zo is de industrie met reductie bezig, simpelweg om de energiekosten te verminderen. Daarnaast zijn er de restwarmteprojecten die men kent. Het zijn allemaal projecten die op dit moment lopen maar waaraan geen kwantitatieve doelstellingen zijn gekoppeld. Heel vaak is er, in het kader van renovatie, sprake van een poging om te reduceren terwijl pas achteraf blijkt wat er aan doelstellingen wordt gerealiseerd. In dergelijke situaties kan niet vooraf al een taakstelling worden geformuleerd.

Het college stelt voor om een dergelijke motie in te dienen op het moment dat het uitvoeringsprogramma in het kader van de Economische Agenda aan de orde is. Dat debat wordt hier nog gevoerd.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Bij de bespreking van het coalitie-akkoord worden ambities verwoord, ambities waarvoor soms nog helemaal geen geld beschikbaar is. Tegen die achtergrond kan toch ook het aanscherpen van de klimaatdoelstelling als een belangrijke ambitie worden gezien? Men kan dit toch gewoon benoemen?

De heer **De Reu** (GS). Ja, en dat staat er ook in, maar het verschil is dat in de motie wordt gesproken over 25% reductie. Wat wij willen voorkomen, is dat wij --wanneer deze motie wordt aangenomen-- op enig moment te horen krijgen: u bent nog maar op 20% en dat deugt niet; dat is geen goed beleid. Voorzitter. Waar wij moeite mee hebben is niet zozeer met een bepaalde ambitie op het terrein van het klimaat, maar met SMART-doelstellingen en percentages op dit moment, terwijl wij daarvoor nog geen uitvoeringsplan hebben. Dat komt aan de orde bij de vaststelling van de Economische Agenda.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik maak bezwaar tegen de suggestie dat wij meteen negatief zouden reageren wanneer niet het niveau van 25% zou worden gehaald. Met het dictum van de motie wordt het college gevraagd om verantwoording af te leggen en dat biedt de mogelijkheid om het hierover in alle redelijkheid te hebben. De rest van het betoog van de gedeputeerde heb ik aangehoord... Ik zou daar tegenover kunnen stellen dat het Nationale Energie-akkoord nu al zwaar onder druk staat, dat de rechter bepaalde uitspraken heeft gedaan enz. Ik zou het een mooi signaal van deze provincie vinden wanneer ook op dit terrein de krachten zouden worden gebundeld.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. De heer Temmink verwijst naar de uitspraak van de rechter in de Urgenda-zaak...

De heer **Temmink** (GL). Dat klopt.

De heer **De Reu** (GS). Dan weet u ook dat dat een uitspraak is van een enkelvoudige kamer en dat deze uitspraak niet is gedaan door de hoogste rechter in dit land. De rijksoverheid beraadt zich nu op de mogelijkheid om hiertegen in beroep te gaan. Het zou zo maar kunnen dat dat beroep voor het Rijk goed uitpakt. Hierbij komt immers ook het principe van de trias politica aan de orde. Ik vind dat wij als regionale overheid naar aanleiding van deze motie een nogal grote stap zouden zetten terwijl wij nog niet weten of het beroep wordt ingesteld en, zo ja, hoe dit verder afloopt. Het lijkt mij voorbarig om de uitspraak, nu in de kwestie Urgenda gedaan, te accepteren als leidraad voor het provinciale beleid.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. In de ogen van GroenLinks is dit een voorzichtige houding. De constatering die niet door de rechter maar door wetenschappelijke onderzoekers is gedaan, is heel duidelijk: Nederland staat met betrekking tot de CO2-reductie, op Malta en Luxemburg na, op de laatste plaats. Ik meen dat het voor de provincie Zeeland een prachtige kans is om nu eens voor de muziek uit te lopen, al was het maar als signaal. Ik denk dat ook dat heel belangrijk is.

De heer **De Reu** (GS). Of onze opstelling voorzichtig of realistisch is... De beantwoording van die vraag laat ik over aan de Staten. Het is in elk geval de insteek van het college om hier voor een heel realistische benadering te kiezen. Ik proef bij de heer Temmink enige teleurstelling waar het gaat om de positie van Nederland op het gebied van CO2-reductie. Ik ben het wat dit betreft persoonlijk helemaal met hem eens, maar als bestuurder stel ik mij realistisch op bij de beantwoording van de vraag hoe wij het in Nederland voor elkaar kunnen krijgen om die reductie gezamenlijk te realiseren. Tegen die achtergrond vind ik de motie voorbarig. Als ik de heer Temmink was, zou ik deze motie terug laten komen bij de behandeling van de Economische Agenda.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik handhaaf de motie nu en als dat nodig blijkt te zijn, dien ik haar opnieuw in bij de behandeling van de Economische Agenda.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Motie nr. 2 heeft betrekking op de winning van schaliegas. Ik herinner eraan dat wij twee jaar geleden allemaal schrokken van de schaliegasrevolutie in de Verenigde Staten en van het feit dat door

multinationals geen of minder investeringen zouden worden gedaan in West-Europa, en ook in Zeeland. Inmiddels is de olieprijs zozeer gedaald dat wij wat minder over schaliegas horen. Ook de nadelen van die ontwikkeling zijn bekend. Wij zien in de Verenigde Staten grote terughoudendheid ontstaan met betrekking tot schaliegas.

Voorzitter. Ik herinner mij heel goed een gesprek van minister Kamp met een aantal bestuurders, waaronder die van provincies, over het inventariserend onderzoek met betrekking tot schaliegas, gericht op eventuele mogelijkheden om schaliegas te winnen. Vrij recent heeft de minister gezegd dat --als men zich op voorhand aardgas-, schaliegas-, kernenergie-, windmolen- en, getijdenenergievrij verklaart-- het land met een enorme uitdaging wordt geconfronteerd. Immers, op welke manier zouden wij dan nog voldoende energie kunnen opwekken, hetzij in eigen land, hetzij in diverse buitenlandse landen waar overigens hier en daar ook wel wat aan de hand is?

Voorzitter. Wanneer ik ook dit onderwerp bestuurlijk benader, stel ik de vraag: waarom zou je niet gewoon onderzoeken wat er mogelijk is? Wij hebben hierover in het coalitie-akkoord gesteld dat wij er zeer kritisch tegenover staan, maar ik vind toch dat de rijksoverheid het recht heeft om hiernaar onderzoek te doen. Als men op voorhand zegt dat dat onderzoek niet nodig is omdat men sowieso tegen is, stel ik daar datgene wat hierover in het coalitie-akkoord is opgenomen, tegenover. Wij ontraden de aanvaarding van deze motie. s die wél zeggen: niet hier. Ook wij zouden dat kunnen doen en dan doen wij niet iets raars. Als wij ons druk maken over de kustbebouwing en over de noodzaak om onze provincie mooi te houden, moeten wij toch zéker voorzichtig omgaan met onze nationale parken.

De heer **De Reu** (GS). Daar ben ik het mee eens. In het coalitie-akkoord staat de reactie van het college en dat is de bestuurlijke reactie in verband met een onderzoek naar eventuele mogelijkheden. Wij zeggen: dat onderzoek kun je doen. En vervolgens kunnen wij zeggen: wij willen het niet. Je kunt dan de bevolking mobiliseren. Je ziet het ook met "Wind op zee". Als we dat willen, zullen wij dat ergens moeten aantakken. Dat willen we niet hier, wij willen het niet daar, misschien willen we het wel helemaal niet, maar je zult toch een verbinding moeten vinden. Gezamenlijk staan wij in Nederland, ook in Zeeland, voor een grote uitdaging: als wij vaststellen wat wij willen op het terrein van hernieuwbare energie, wat doen wij dan met de nadelen die daaraan kleven? Het is met die invalshoek dat wij de Staten de aanvaarding van motie nr. 2 ontraden.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. In deze discussie is gesteld dat onze motie overbodig zou

zijn omdat het toch al niet zou kunnen, waarbij is verwezen naar het Omgevingsplan en andere zaken die dit zouden uitsluiten. Is de gedeputeerde het daarmee eens?

De heer **De Reu** (GS). Dat moet bij zo'n onderzoek worden betrokken. Op die manier kan er een antwoord komen op de vraag: welke factoren bepalen nu of je eventueel akkoord kunt gaan met het boren naar schaliegas? Het kan zijn dat dat niet overeenkomt met de inhoud van het provinciale omgevingsbeleid of andere beleidsdoelstellingen. Daarnaast is er de relatie met de rijksoverheid. Het is hetzelfde als met windmolenparken: uiteindelijk heeft de rijksoverheid het recht om via een inpassingsplan dergelijke ontwikkelingen af te dwingen. Daar kan men zich dan weer tegen verzetten. Wij zullen daar met de Staten over spreken als dat inderdaad het geval zou zijn, maar zover zijn wij nog lang niet. Het is zelfs mogelijk dat de Tweede Kamer tegen de minister zal zeggen: doet u dat onderzoek maar niet want wij gaan er sowieso niet aan beginnen.

Voorzitter. Ik meen dat het college heeft gekozen voor een heel rationele bestuurlijke benadering: laat de minister dat onderzoeken en daarnaast zullen de Staten --onder meer gelet op landschappelijke waarden-- een rol spelen waar het gaat om de boodschap die de minister tijdens dat onderzoek zal worden voorgelegd. Elke fractie in dit huis zal kunnen aangeven hoe naar haar oordeel Gedeputeerde Staten van Zeeland zich hierbij moeten opstellen; zo gaan wij het dan doen.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter, als ik dit heel lange antwoord kort samenvat, concludeer ik dat de gedeputeerde in feite zegt dat er geen beletsels zijn, dat wat hem betreft het onderzoek gewoon kan plaatsvinden. Ik denk dat dit voor velen in deze Staten een duidelijke aansporing is om hierover een duidelijk standpunt in te nemen.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Als deze korte samenvatting van de heer Veraart nóg meer moet worden verkort, kan ik zeggen dat hij mijn antwoord niet heeft begrepen.

De heer **Ruissen** (VVD). Voorzitter. Wat motie nr. 1 betreft verwijzen wij naar het coalitie-akkoord, waarin met betrekking tot het milieu is opgenomen dat de landelijke regelgeving bepalend is en dat de provincie geen aanvullende regelgeving wil doorvoeren. Voor ons is voorts van belang dat er een gelijk speelveld wordt gecreëerd, hetgeen zich niet verdraagt met de inhoud van deze motie. Overigens, het langer openhouden van de kerncentrale zou misschien een bijdrage kunnen leveren, maar wij veronderstellen toch dat dat voor GroenLinks niet de beweegreden is om deze motie in te dienen...

De heer **Temmink** (GL). Dat heeft u goed begrepen.

De heer **Ruissen** (VVD). Voorzitter, wij kunnen geen steun geven aan motie nr. 1.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Waar wil de VVD dat langer openhouden van de kerncentrale van gaan betalen?

De heer **Ruissen** (VVD). Ik heb niet beweerd dat wij de kerncentrale langer open willen houden maar bedoeld op de relatie tussen kernenergie en de uitstoot van CO2. Die relatie is er.

Mevrouw **Evertz** (PvdA). Voorzitter. Wat motie nr. 1 betreft denk ik dat het verstandig is dat éérst wordt geprobeerd om de "gewone" klimaatdoelstellingen te halen, in elk geval de brede doelstellingen die in het Energie-akkoord zijn verwoord. Dat is al een hele opgave, zowel voor ons als voor het hele land. Mijn fractie zal deze motie niet steunen.

Dat geldt ook voor motie nr. 2 over het schaliegas. Het is bekend dat de PvdA zeer kritisch tegenover het boren naar schaliegas staat. Echter, op dit moment ligt deze kwestie bij het Rijk, de minister. Het desbetreffende onderzoek moet nog een uitwerking krijgen. Verder constateer ik dat wij hierover op een later moment nader zullen discussiëren. Daarop nu al vooruitlopen, wil mijn fractie niet. Wij blijven wél heel kritisch. Dat wil ik nogmaals onderstrepen, maar deze motie komt ons inziens te vroeg.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Wij zijn er niet voor om het onderwerp, vermeld in motie nr. 1, nu los te trekken uit de andere overwegingen op dit gebied. Straks zullen wij een integrale afweging moeten maken. Om deze reden zullen wij deze motie niet steunen.

Ook mijn fractie stelt zich zeer kritisch op tegenover het boren naar schaliegas, zoals bedoeld in motie nr. 2. Het kan best zijn dat wij op enig moment moeten besluiten om er echt "neen" tegen te zeggen, maar in deze fase is dat nog niet het geval.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Ik luister natuurlijk vooral naar mensen die wellicht nog over te halen zijn... Ik beluister bij de fracties van PvdA en CU: op een ander moment misschien wél. In het recente verleden is door de Tweede Kamer over dit onderwerp gesproken naar aanleiding van een motie van de heren Samsom van de PvdA en Van Ojik van GroenLinks, waarbij is afgesproken dat er de komende jaren niet wordt geboord, niet verder wordt gegaan met het proces dat is gericht op het winnen van schaliegas. In die zin is er echt sprake van een stop, een moratorium. Tegen die

achtergrond vraag ik mij af hoe lang het moet duren voordat ook de PvdA in Zeeland deze lijn volgt. Dat geldt ook voor de ChristenUnie en andere partijen.

Voorzitter. Als gesteld wordt dat hierover na de vakantie nader in de commissie kan worden gesproken, wil ik die tijd best nemen. Ik verwacht niet dat er tijdens de zomer op dit terrein veel zal gebeuren.

Mevrouw **Evertz** (PvdA). Voorzitter. Er staan op dit moment geen boortorens in de Oosterschelderegio...

De heer **Veraart** (D66). Maar als u dáárop wil wachten, zijn wij écht te laat!

Mevrouw **Evertz** (PvdA). U weet wat ik bedoel. Op dit moment is daar nog helemaal geen sprake van. Er is niets aan de hand. De discussie hierover wordt op landelijk niveau gevoerd en ik herhaal dat de PvdA zich hier kritisch tegenover opstelt. Dat staat ook in het coalitie-akkoord. Ik zou u willen zeggen: komt u op een later moment terug met deze motie, als hiervan daadwerkelijk sprake is. Dan discussiëren wij verder.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. De landelijke discussie over dit onderwerp staat nu tijdelijk op een wat lager pitje, maar ik denk dat wij op het provinciale niveau een eigen afweging moeten maken. Die maken wij graag op basis van argumenten, bevindingen en onderzoek. Tegen die achtergrond lijkt het ons niet opportuun om hierover nu al een mening te vormen zoals in de motie wordt bedoeld. Wij wachten informatie hierover af.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, wat is er nou verkeerd aan om te zeggen: wij in Zeeland willen niet dat u in ons nationaal park gaat boren? Dat is toch een duidelijk signaal?

De heer **Verburg** (CU). In de motie wordt gesproken over de "Oosterschelderegio" en dat is toch wat breder dan alleen het nationaal park. Ik denk dat een plan om middenin het nationaal park te gaan boren, sowieso geen kans van slagen zou hebben. Maar misschien lees ik deze motie anders dan u.

De heer **Schonis** (D66). Voorzitter. Op het moment dat je onderzoek gaat doen, wek je de suggestie dat er een kans is dat een en ander daadwerkelijk gaat gebeuren. Dat hoor ik de gedeputeerde in feite ook zeggen: laat de minister maar onderzoek doen en wellicht is er daarna de kans om het af te wijzen. Voorzitter. Wij hebben te maken met een coalitie-akkoord waaruit duidelijk naar voren komt dat er goed naar de kosten moet worden gekeken. Ook de heer Bierens heeft dit zeer nadrukkelijk uitgesproken in zijn bijdrage. Als wij de kosten van

een dergelijk onderzoek kunnen voorkomen met een duidelijk "neen", een duidelijk standpunt tegen het winnen van schaliegas in de Oosterschelde, is dat mijns inziens mooi meegenomen. Ik zie echt niets in een dergelijk onderzoek en dat is dan ook de reden waarom wij onze motie handhaven. Wij moeten gewoon een duidelijk signaal geven.

De heer **Bierens** (VVD). Ik vind, voorzitter, dat de heer Schonis de provincie nu vérgaande bevoegdheden toekent. Hij gaat er nu kennelijk van uit dat de provincie dat onderzoek zou gaan doen, maar dat is helemaal niet het geval. Dat gebeurt op rijksniveau en het levert voor ons geen kosten op. Dat moeten wij vooral ook zo houden. Ook wij wachten de uitkomsten met belangstelling af.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Oudeman** (CDA). Voorzitter. Wat motie nr. 2 over het winnen van schaliegas betreft, vonden wij de reactie van de gedeputeerde helder. Mijn fractie blijft zich kritisch opstellen tegenover het mogelijk winnen van schaliegas in Zeeland, en laat dat nou duidelijk in het coalitie-akkoord staan... Wij kunnen deze motie niet steunen.

Motie nr. 1 van het lid Temmink over het aanscherpen van de klimaatdoelstelling, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GL, de SP, 50+ en D66 voor deze motie hebben gestemd.

Motie nr. 2 van het lid Veraart c.s. over de mogelijke schaliegaswinning in de Oosterschelderegio, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van D66, GL, de SP en 50+ voor deze motie hebben gestemd.

13. Vragensessie

Er zijn geen vragen.

14. Moties niet behorend bij een agendapunt

Er zijn geen moties.

15. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten de resumptie van de besluiten aan de griffier over te laten.

16. Sluiting

De vergadering wordt te 13.01 uur gesloten.

Vastgesteld door Provinciale Staten van Zeeland in hun vergadering van 25 september 2015, onder nummer:

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter.

, griffier.